

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ
ТА ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА
на тему:

«ЦИФРОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНИ НА
ШЛЯХУ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ»

Студентка 2 курсу магістратури заочної форми
навчання спеціальності 281

«Публічне управління та адміністрування»

освітньо-професійної програми

«Державна служба»

Олійник Марія Олександрівна

Наукова керівниця –

Кандидатка економічних наук, доцентка

Мордас Ірина Василівна

Засвідчую, що в цій кваліфікаційній роботі
немає запозичень із праць інших авторів без
відповідних посилань

Студентка Олійник М.О.

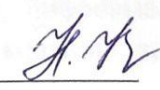

(підпис)

*До захисту
Відкрито
12.12.2024*

Робота допущена до захисту в екзаменаційній комісії рішенням кафедри
публічної політики від «06» грудня 2024 р., протокол № 5

Завідувачка кафедри публічної політики, докторка юридичних наук,
професорка, заслужений юрист України

Корчак Наталія Миколаївна

(підпис)

Київ – 2024

АНОТАЦІЯ

Олійник М. О. Цифрові трансформації України на шляху запобігання та протидії корупції. – Кваліфікаційна магістерська робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна магістерська робота на здобуття ступеня вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування», спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування». – Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київ, 2024.

Зміст анотації

У роботі розкрито теоретичні аспекти проблеми цифрової трансформації України на шляху запобігання та протидії корупції наукових поглядів й уточнення базових понять дослідження.

Охарактеризовано зміст, значення, сутність й особливості розвитку цифрової трансформації для запобігання та протидії корупції, вплив цифрових процесів та трансформації на суспільства. Розкрито нормативно-правові забезпечення цифрової трансформації публічних послуг в Україні.

Розроблено й обґрунтовано перспективні напрямки вдосконалення цифрової трансформації України на шляху запобігання та протидії корупції, зокрема: узагальнено зарубіжний досвід цифровізації країн світу та запропоновано рекомендації вдосконалення цифрової трансформації для запобігання та протидії корупції в Україні.

Ключові слова: цифрова трансформація, цифровізація, діджиталізація, державне управління, публічне управління, корупція, запобігання корупції, протидія корупції.

ANNOTATION

Oliinyk M. O. Digital Transformations of Ukraine in Preventing and Combating Corruption. – Qualification master's thesis in the form of a manuscript.

Qualification master's thesis for the degree of higher education of the second (master's) level in the field of knowledge 28 'Public Administration and Management', speciality 281 'Public Administration and Management.' – Educational and Research Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, 2024.

Contents of the instruction.

The study explores the theoretical aspects of the problem of digital transformation in Ukraine in the context of preventing and combating corruption, providing a scholarly perspective and clarifying the fundamental concepts of the research.

The content, significance, essence, and specific features of the development of digital transformation for preventing and combating corruption are characterized, along with the impact of digital processes and transformations on society. The regulatory and legal framework for the digital transformation of public services in Ukraine is examined.

Prospective directions for improving digital transformation in Ukraine to prevent and combat corruption are developed and substantiated, including a synthesis of international experience in digitalization and recommendations for enhancing digital transformation to address corruption in Ukraine.

Keywords: digital transformation, digitalization, digitization, public Administration, Public Management, Corruption, Corruption Prevention, Anti-Corruption.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1	12
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА ШЛЯХУ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ	12
1.1. Еволюція розвитку цифрової трансформації в публічному управлінні та її сутнісний зміст	12
1.2. Категорійно-понятійне поле дослідження	18
Висновки до розділу 1	25
РОЗДІЛ 2	27
ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ РОЗВИТКУ ЦИФРОВИМИ ТРАНСФОРМАЦІЯМИ НА ШЛЯХУ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ	27
2.1. Нормативно-правове забезпечення запобігання та протидії корупції засобами цифровізації: вітчизняний та зарубіжний досвід	27
2.2. Розвиток державної політики України у забезпеченні економічної безпеки в умовах цифровізації суспільства	33
Висновки до розділу 2	43
РОЗДІЛ 3	44
ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ШЛЯХУ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ.....	44
3.1. Адаптація зарубіжного досвіду цифрової трансформації для запобігання та протидії корупції в Україні	44
3.2. Пріоритетні напрямки розвитку цифрової трансформації (на прикладі економіки України) у повоєнний період у контексті її інтеграції у європейський цифровий простір	56
Висновки до розділу 3	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	78
ДОДАТКИ	93

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

1. Наталія Ларіна, Дмитро Максименко, Марія Олійник. Професіоналізація та її вплив на ефективність функціонування персоналу на державній службі. *Сучасні виклики для державної служби: інформаційно-комунікативний аспект : матеріали міжнар. круглого столу* (Київ, 18 черв. 2024 р.) : / за заг. ред. Лариси Комахи, Наталії Корчак, Наталії Ларіної. Київ: ННІ ПУДС КНУ, 2024. С. 121-124.
2. Олійник Марія Олександрівна. Глобальна проблема цифрової нерівності та її ключові форми. *Економіка та суспільство*. 2023. №53. С. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-20>.
3. Олійник М. О. Результативний податковий інструментарій державної підтримки діджитал-процесів цифрової трансформації національних економік. *Економіка та суспільство*. 2023. № 55. (0,65 д. а.) URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2934/2855>
4. Олійник М. О. Реалізація системної діджиталізації вітчизняної економіки у контексті її інтеграції у європейський цифровий простір. *Цифрова економіка та економічний простір*. 2023. Вип. 8(08). С. 149-153. (0,54 д. а.) URL: <http://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/239/226>
5. Oliynyk M. O. Digitalization as an economic tool for stimulating business activity to ensure the dynamics of competitive development of world countries. *IV International Scientific and Theoretical Conference Modernization of science and its influence on global processes* (Bern, Swiss Confederation 03.11.2023) Pp. 52-53
6. Олійник М. О. Нарощування конкурентних переваг єдиного цифрового ринку України і Єс як один із пріоритетних напрямів інтеграції нашої держави. II Міжнародна наукова конференція «Наукові орієнтири: теорія та практика досліджень» (Суми, Україна 03.11.2023 р.) С. 55-56.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Цифрова трансформація є потужним рушієм глибокої технологічної модернізації державного управління корпоративних стратегій і бізнес-моделей у бік дедалі глибшої їх інтеграції до систем управління мережевими взаємодіями, котрі охоплюють як сформовані внутрішньокорпоративні вартісні ланцюги, так і вартісні ланцюги суміжних галузей і секторів світової економіки з глибоким «вбудовуванням» економічних суб'єктів до більш широких і диверсифікованих екосистем функціонування бізнесу. Даний факт вже сьогодні мотивує суб'єктів публічного управління до докорінного оновлення чинних підходів до створення цінності для різних груп споживачів публічних послуг, полегшуючи міжсекторальну взаємодію та знижуючи транзакційні витрати їх діяльності за рахунок застосування пакету цифрових технологій та зміни системи поділу праці в частині розвитку спеціалізованих і коопераційних механізмів.

З-поміж наукових праць, які містять найбільш фундаментальне розроблення теоретичних і практичних питань, пов'язаних з глобальним економічним розвитком, публічного управління процесами техноглобалізму, інформатизацією та цифровізацією світового господарства, розбудовою інформаційного суспільства і цифрової економіки, соціальними й економічними наслідками цифровізації, формуванням цифрового капіталу та його впливом на конкурентні позиції економічних суб'єктів на глобальних ринках, реалізацією бізнес-структурами діджитал-моделей і корпоративних стратегій, слід відзначити роботи таких зарубіжних і вітчизняних вчених,

Однак у сфері державного та публічного управління недостатньо розроблено досліджень з проблем цифрової трансформації України на шляху запобігання та протидії корупції. Потребує розкриття теоретичних основ процесів цифровізації України на шляху запобігання та протидії корупції. Ґрунтовного аналізу потребують сучасні світові практики

впровадження цифрових технологій у публічній, виробничій, сервісній та інфраструктурній сферах, а також обґрунтування стратегічних пріоритетів стимулювання розвитку їх діяльності у глобальних координатах. Таким чином, виникає потреба проаналізувати зв'язок між цифровізацією, корупцією та рівнем економічної безпеки у різних країнах світу та України, дізнатися про антикорупційні підходи у цих країнах. Звичайно, рівень корупції та засоби боротьби залежать від рівня економічного розвитку країни, політичного режиму, національних традицій, менталітету тощо. Актуальність проблеми полягає в тому, що нині війна в Україні, на жаль, мало що змінила у державній системі країни та рівень корупції залишився незмінним, тому є сенс ще глибше вивчати цю тему, аналізуючи зарубіжний досвід вирішення аналогічних ситуацій дослідження цифрової трансформації України на шляху запобігання та протидії корупції у процесах її глобальної структуризації є надзвичайно важливим як в теоретичному, так і практичному плані, що обумовило вибір теми магістерської роботи, її об'єкт і предмет, мету і завдання.

Метою магістерської роботи є розкриття теоретичних засад цифрової трансформації України на шляху запобігання та протидії корупції, а також обґрунтування стратегічних пріоритетів стимулювання цифровізації сфері публічного управління та бізнес-діяльності у процесах її глобальної структуризації. Для досягнення мети були визначені *такі завдання*:

- дослідити еволюцію розвитку цифрової трансформації та її сутнісний зміст;
- систематизувати та уточнити категорійно-понятійне поле дослідження;
- охарактеризувати державно-управлінську діяльність України у сфері розвитку цифровими трансформаціями на шляху запобігання та протидії корупції в частині нормативно-правового забезпечення;

- розкрити тенденції розвитку державної політики України у забезпеченні економічної безпеки в умовах цифровізації суспільства;
- обґрунтувати стратегічні пріоритети розвитку цифровізації на шляху запобігання та протидії корупції на засадах адаптації зарубіжного досвіду в публічне управління України;
- запропонувати пріоритетні напрямки розвитку цифрової трансформації (на прикладі економіки України) у повоєнний період у контексті її інтеграції у європейський цифровий простір.

Об'єктом дослідження є розвиток цифрових трансформацій

Предметом дослідження є розвиток цифрових трансформацій України на шляху запобігання та протидії корупції.

Методи дослідження базуються на використанні принципу єдності теорії і практики, прогнозуванні розвитку управлінських процесів на основі методу наукової абстракції. Для досягнення мети і розв'язання завдань магістерської роботи були використані наступні методи наукового дослідження цифрової трансформації на шляху запобігання та протидії корупції:

діалектичний метод, при розкритті сутнісного змісту категорій «цифрова трансформація» та «цифровий розрив, а також у визначенні ключових напрямів модернізації теоретичного базису науки державного управління в епоху цифрової трансформації;

історико-логічний метод, при розкритті еволюції теоретичного дискурсу цифрової трансформації публічно-управлінської діяльності із запобігання та протидії корупції;

аналіз та синтез, при оцінці ефективності діючого у міжнародній практиці інструментарію стимулювання цифровізації публічно-управлінської діяльності із запобігання та протидії корупції та обґрунтуванні пріоритетних напрямів діджиталізації України у повоєнний період у контексті її інтеграції у європейський цифровий простір;

експертних оцінок та прогнозний, при здійсненні моделювання впливу цифровізації на динаміку мінімізації запобігання та протидії корупції.

Інформаційною та статистичною базами роботи є монографічні дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених з проблематики цифровізації публічно-управлінської із запобігання та протидії корупції, інформаційного суспільства, цифрових трансформацій, корпоративних стратегій і бізнес-моделей діджитал-діяльності; матеріали й аналітичні звіти міжнародних організацій і дослідницьких агенцій. Використовувалися результати наукових досліджень Національного інституту стратегічних досліджень, Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова; офіційні матеріали Державної служби статистики України, Державної податкової служби України, Міністерства цифрової трансформації України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у дослідженні процесів цифрової трансформації публічно-управлінської діяльності із запобігання та протидії корупції та обґрунтуванні пріоритетних напрямів діджиталізації України у повоєнний період у контексті її інтеграції у європейський цифровий простір.

- *здійснено визначення впливу цифрових технологій на функціонування* публічно-управлінської діяльності; становлення цифрових моделей мережевого управління; витіснення традиційних циклів планування з адаптивними моделями корпоративного управління, базованими на тимчасовими управлінськими командами та методах agile. Обґрунтовано, що матеріальною основою подібного роду діджитал-трансформацій є цифрові платформи, котрі спричиняють докорінну зміну технологічних форм організації й управління публічною діяльністю, суттєві модифікації органічної будови управлінської структури на шляху запобігання та протидії корупції, а також створюють суб'єктам публічного управління широкі можливості щодо запровадження розширеного публічного врядування

удосконалено: аналітичні підходи щодо ідентифікації сутності процесу цифрової трансформації публічно-управлінської діяльності із запобігання та протидії корупції:

як інструменту розбудови у глобальних координатах доповненої реальності;

як процесу системної модернізації корпоративних стратегій публічно-управлінської діяльності із запобігання та протидії корупції і моделей та їх переведення на «цифрові рейки».

Доведено, що усі існуючі на сьогодні концепції і теорії цифрової трансформації публічно-управлінської діяльності із запобігання та протидії корупції, попри суттєві відмінності у її кваліфікаційній ідентифікації, спираються на технологічну парадигму, здатну з системних методологічних позицій пояснити філософію розвитку цифрових трансформаційних процесів з погляду їх рушійних сил, механізму і векторної спрямованості;

дістало подальшого розвитку: понятійно-категорійний апарат дослідження процесів цифрових трансформаційних на шляху запобігання та протидії корупції; застосування механізмів участі громадських організацій в антикорупційних заходах; громадського контролю за конкурсним розподілом бюджетних коштів; організація просвітницької роботи з населенням в цілому та окремими соціальними групами.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що основні теоретичні положення, висновків і рекомендацій, сформульовані авторкою у магістерській роботі, можуть слугувати методологічною базою для розробки ефективних механізмів діджиталізації на шляху запобігання та протидії корупції в Україні у повоєнний період у контексті її інтеграції у європейський цифровий простір.

Наукові розробки, висновки і практичні рекомендації авторки були Київським національним економічним університетом імені Вадима Гетьмана при викладанні дисциплін «Міжнародна економіка», «Міжнародний менеджмент», «Міжнародна безпека» та «Європейська інтеграція» (довідка про впровадження від 16.12.2024 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення магістерської роботи доповідалися та обговорювалися на міжнародних і всеукраїнських наукових, науково-практичних конференціях: міжнародному

круглому столі «Сучасні виклики для державної служби: інформаційно-комунікативний аспект» (Київ, 18 черв. 2024 р.); IV міжнародній науково-практичній конференції «Modernization of science and its influence on global processes» (м. Берн, 3 листопада 2023 р.); всеукраїнській науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти» (м. Київ, 1 грудня 2023 р.).

Публікації. Основні положення і наукові результати дослідження опубліковано самостійно і у співавторстві у 5 працях, у тому числі 3 статті у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у зарубіжному періодичному науковому виданні, 3 тез доповідей.

Структура та обсяг магістерської роботи складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 90 сторінок комп'ютерного тексту. У тексті розміщено 3 рисунки, 1 таблицю, 3 додатки. Список використаних джерел налічує 146 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА ШЛЯХУ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

1.1. Еволюція розвитку цифрової трансформації в публічному управлінні та її сутнісний зміст

Цифрова трансформація виступає однією з ключових тенденцій сучасного розвитку людської цивілізації, сприяючи формуванню більш інклюзивного суспільства та вдосконаленню механізмів управління. Вона забезпечує розширений доступ до медичних послуг, освіти та банківської діяльності, підвищує якість і доступність державних послуг, розширює можливості для співпраці між людьми та створює умови для значного зниження рівня корупції у різноманітних сферах діяльності.

Дослідженням понять «цифрової трансформації» та «цифровізації» займалися видатні вітчизняні та закордонні науковці, серед яких можна відзначити Д. Топскотт [91], Н. Негропonte [87], Д. Крейс, Дж. С. Бреннен [69], М. Гупта [81], Д. Креісс [69], Р. Кац [83], М. Муро [86], К. Елдінг [76], О. Соснін [74], М. Руденко [57], С. Туль [62], М. Кулинича [23] та інших.

Термін «цифровізація» вперше використав директор медіа-лабораторії Массачусетського технологічного інституту Н. Негропonte. У середині 90-х років ХХ ст. у своїй роботі «Being Digital» («Бути цифровим») [88] Н. Негропonte окреслив стадійний перебіг ступеневої цифровізації суспільства. У цій роботі дослідник приходить до висновку, що в недалекому майбутньому все що можливо – неодмінно буде переведено в цифрову форму. У своєму дослідженні Н. Негропonte заклав основи для сучасного використання термінів «цифровізація» та «цифрова трансформація».

Дана подія стала початком етапу поширення зазначених вище понять, враховуючи глобальне поширення мережі Інтернет та мобільного зв'язку. Перші вживання подібних визначень зробив канадський професор менеджменту Д. Топскотт [91] з Університету Торонто. Поняття «цифровізація» та «цифрова трансформація» було використано для відображення переваг нової економіки порівняно з попередньою обумовлено інтенсивним розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, що надало цим термінам більш конкретнішого змісту.

У сучасній енциклопедії інформатики та технологій цифрова трансформація визначається як «інтеграція цифрових технологій у повсякденне життя суспільства шляхом оцифровки всього, що можна оцифрувати. Цифровізація означає комп'ютеризацію систем і робочих місць для більшої легкості та доступності» [85, С. 886].

В енциклопедії інформаційних наук і технологій в якій зазначається, що «цифровізація – це інтеграція цифрових технологій у повсякденне життя суспільства шляхом оцифровки всього, що можна оцифрувати. Цифровізація означає комп'ютеризацію систем і робочих місць для більшої легкості та доступності» [77].

Візьмемо за константу, що у науковому трактуванні визначення «цифровізація» вживається для окреслення трансформацій, які є набагато ширшими, ніж просто заміна аналогового або фізичного на цифровий чи інформаційний ресурс.

Канадський учений Д. Тапскотт [91] пояснює цифрову трансформацію як змінну систему понять та уявлень, яка відбувається у суспільстві, з обширним використанням інформаційно-комунікаційних технологій, які безупинно розвиваються та видозмінюються.

Професор колумбійського університету Р. Кац, розуміє цифрову трансформацію як соціальне та економічне перетворення, яке ініційоване поширеним впровадженням та використанням цифрових технологій,

іншими словами технологій для створення, оброблення, обміну та передачі інформації [83]

Учений М. Гупта стверджує, що цифрова трансформація є вдосконаленням процесів завдяки використанню цифрових технологій та оцифрованих даних [81].

Д. Крейс та Дж. Скотт Бреннен визначають, що цифровізацію способом реформування безлічі сфер соціального життя довкола цифрової комунікації і медіа-інфраструктур. Вони в основу свого визначення кладуть соціальне життя – тобто людську взаємодію. У міру переходу взаємодії від аналогових технологій (звичайна пошта, телефонні дзвінки) до цифрових (електронна пошта, чат, соціальні мережі), домени як для роботи, так і для відпочинку стають цифровими [76]. Водночас визначення цифрової трансформації ґрунтується виключно на соціальній складовій трансформації, а інші елементи залишилися поза увагою авторів.

Дослідники Б. Румпе та Дж. Грей під поняттям цифрової трансформації розуміють експлуатацію цифрових технологій для зміни бізнес-моделі і надання нових перспектив отримання прибутку та створення цінності [80, с. 1319]. Це трактування тісно пов'язане з ідеями, які характерні практикам із сфери бізнесу.

Учені Р. Морріс та К. Елдінг вивчають цифрову трансформацію крізь призму технологій, що мають вплив на ключові економічні фактори, зокрема через конкуренцію, продуктивність, а також через взаємозв'язок з установами та управлінням [76].

Американський бізнесмен та інвестор Б. Гейтс розглядає цифрову трансформацію як можливість компаніям сприймати навколишнє середовище і реагувати на нього, бачити проблеми конкурентів і потреби споживачів та вчасно реагувати на них [79].

Науковці Брукінгського інституту на чолі з М. Муром пов'язують дефініцію поняття «цифрова трансформація» скоріш із бізнес-операціями,

ніж із соціальними взаємодіями чи бізнес-моделями. Дослідження, що проводили в Бруклінському інституті, визначають вплив цифрової трансформації на суспільство та робочу силу. У підсумку автори зауважують, що цифрова трансформація перетворює світ праці, а здобуття навичок роботи з цифровими технологіями на необхідну умову для особистісного, економічного, регіонального та державного успіху [86].

Засновник і головний виконавчий директор Agile Elephant Д. Террар зазначав, що «цифрова трансформація» – це процес переходу до нових способів роботи і мислення з використанням цифрових, соціальних, мобільних і нових технологій та включає зміну мислення керівництва, заохочення інновацій і нових бізнес-моделей, оцифровку активів і ширше використання технологій для поліпшення досвіду співробітників, клієнтів, постачальників, партнерів і зацікавлених сторін [92].

Поглиблений аналіз трактування поняття «цифровізація» чи «цифрова трансформація» у царині української науки варто розпочати зі схваленої Кабінетом Міністрів України (розпорядження КМУ від 17 січня 2018 р. № 67-р (редакція від 17.09.2020)) [2] Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки, згідно з якою насичення фізичного світу електронно-цифровими пристроями, засобами, системами та налагодження електронно-комунікаційного обміну між ними фактично уможлиблює інтегральну взаємодію віртуального та фізичного, тобто створює кіберфізичний простір [2].

Науковець О. Соснін визначає, що «цифровізація є визнаним механізмом економічного зростання завдяки здатності технологій позитивно впливати на ефективність, результативність, вартість та якість економічної політики держави» [74].

Вчений С. Туль [62, с.7] трактує цифрову трансформацію як особливе явище сучасності, зумовлене розвитком продуктивних сил, і одночасно як процес докорінних змін у відносинах між акторами (урядом, бізнесом і

соціумом у представництві його індивідуумів), що охоплює усі сфери суспільної діяльності та відбувається під впливом інтеграції цифрових технологій, даних і мережі Інтернет.

Дослідник М. Кулинич терміни «цифровізація» та «цифрова трансформація» визначає як процес запровадження цифрових технологій, створення, оброблення, передавання, зберігання та візуалізації даних у різних сферах людської діяльності, а не тільки в економіку [23].

Водночас Міністр з цифрової трансформації М. Федоров на відкритті другого дня Всеукраїнського форуму «Україна 30. Цифровізація» (травень 2021 року) зазначив, що «цифрова трансформація – це, передусім, зручність для громадян. Це антикорупція. Це можливість забезпечити рівний доступ для всіх українців до ресурсів. Це також зміни, спрощення, перетворення і часто ліквідація певних галузей та напрямків. Тому важливо побудувати ефективний менеджмент на рівні всієї держави. Коли ми це виконаємо, ми отримаємо державу, як зручний сервіс» [64].

Отже, можемо констатувати, що у наукових колах досі триває активний дискурс щодо визначення і трактування понять «цифровізація» та «цифрова трансформація».

Важливо також зазначити, що незважаючи на те, що поняття цифровізації та цифрової трансформації хоч і не мають чіткого визначення, однак взаємопов'язані між собою. Цифровізація є більш узагальненим поняттям, що охоплює чимало методик, а цифрова трансформація – це процес, завдяки якому інституції, установи та організації з використанням цифрових технологій переходять на інший рівень не тільки виробництва, а й зв'язків між партнерами, працівниками, споживачами послуг. Тобто цифрову трансформацію, на відміну від цифровізації, варто розглядати як процес модернізації моделі функціонування окремої системи, її складових, взаємозв'язків між ними, яка зумовлена досить продуктивним використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Тож обидва ці

поняття можуть слугувати для більш деталізованого вивчення процесів і механізмів сучасної цифрової трансформації запобігання та протидії корупції. Адже цифрова трансформація публічного управління має значний вплив на різні аспекти життя суспільства, бізнесу і функціонування держави. Цифрові технології дозволяють людям отримувати більшу кількість інформації, бути освіченими та проінформованими. Інновації впливають на світосприйняття людей, їх спосіб комунікації та стосунки.

Нині цифрова трансформація сприяє розвитку виробництва, створенню нових товарів та послуг, розвитку нових галузей економіки, якісній та кількісній зміні робочої сили на підприємствах. Цифровізація держави дозволяє автоматизувати та оптимізувати різні процеси, що збільшує продуктивність державних установ, забезпечує конкурентну перевагу держави у міжнародних відносинах, дозволяє вчасно отримувати та обробляти актуальні данні, що допомагають вчасно приймати виважені рішення для стабільного розвитку країни та забезпечення економічної безпеки держави.

Нині відомо багато засобів, що прискорюють цифрову трансформацію публічного управління: мобільні пристрої та додатки, використання геолокації у логістиці, хмарні сервіси, цифрова ідентифікація, розвиток штучного інтелекту тощо.

Оскільки, цифровізація сприяє підвищенню рівня прозорості державного управління, посиленню громадського контролю, зменшенню бюрократизації суспільства, очевидно, вона може підвищити рівень економічного зростання та зменшити рівень корупції в країні.

Використання цифрових технологій у державі дозволяють розширити доступ громадян до публічної інформації, перевіряти діяльність органів державного управління та місцевого самоврядування, цифровізувати адміністративні послуги та надати можливість повідомляти про корупцію.

Незважаючи на значний прогрес у впровадженні цифрових рішень, таких як мобільний додаток «Дія», Україна стикається з численними викликами, до яких належать: недостатній рівень цифрової грамотності населення, обмежений доступ до цифрових технологій у сільській місцевості, а також потреба в адаптації управлінських процесів щодо запобігання та протидії корупції.

Таким чином, дослідження теоретичного дискурсу щодо еволюційних процесів цифрових трансформацій публічного управління із запобігання та протидії корупції в Україні є необхідним для виявлення сильних і слабких сторін існуючих практик, а також для розробки рекомендацій щодо їх удосконалення.

1.2. Категорійно-понятійне поле дослідження

В сучасних воєнних умовах корупція залишається однією з основних загроз соціально-політичній та економічній безпеці України. Корупційні відносини в державному та приватному секторах витісняють правові та етичні відносини між людьми, вони поступово перетворюються на норму поведінки осіб, які зацікавлені в приватних неправомірних вигодах чи послугах.

Історично корупцію визначено, як «зло, підкуп, фальсифікацію» в римському праві на протиправну дію особи, наприклад, проти губернатора. Тому корупція в даному випадку визначається як участь у спільній діяльності декількох осіб з метою завдання збитку, підбурення суспільства, заклику до диверсій та врешті захопленням влади.

Відомий державний діяч та філософ Н. Макіавеллі визначав корупцію як використання суспільних можливостей у приватних інтересах [26]. Колишньому Прем'єру міністру Великої Британії В. Черчиллю приписують

слова про те, що вихід із будь-якої економічної чи політичної ситуації добре відомий, але не приймається тому, що це комусь подобається [31].

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови [1] подано декілька дефініцій визначення поняття «корупція», зокрема:

- корупція – це діяльність осіб, які уповноважені на виконання функцій держави, спрямована на незаконне використання наданих їм повноважень з метою отримання матеріального блага, послуг, пільг та іншого роду переваг;
- корупція – це пряме використання посадовою особою свого службового становища з метою особистого збагачення;

Міждисциплінарною групою з корупції Ради Європи подається визначення корупції як хабарництва та будь-якої іншої винагороди особі, якій доручено виконання певних обов'язків у державному або приватному секторі, що в свою чергу веде до порушень зобов'язань, що були покладені на неї за статусом державної посадової особи, незалежного агента, приватного співробітника або іншого роду відносин з метою отримання будь-яких незаконних вигод для себе та/або інших [8]. Ця ж ідея міститься в положенні, підготовленому Секретаріатом ООН спираючись на досвід різних країн.

У сучасній термінології під корупцією розуміється хабарництво, продажність посадових осіб, публічних осіб [44].

Літературні джерела свідчать, що коли йдеться про корупцію, то необхідно враховувати, що це явище стосується всіх працівників органів влади на всіх рівнях, управління, юстиції та правоохоронної системи, а не тільки категорії осіб, які є посадовими особами [41].

Дослідженням поняття «корупція» займалися такі вітчизняні та зарубіжні вчені як М. Камлик, Е. Невмержицький [36], М. Мельник [30; 31], О. Терещук [60] та М. Яблоков [68]. В політичному тлумаченні поняття корупції можна виділити Тихомирова, К. Абдієва, К. Суркова,

В. Євтушевського [5,6], В. Лунєєв [27], І. Корж [17], Н. Корчак [178]. Серед дослідників корупції як соціально-економічного явища можемо відмітити Н. Кузнецову [26], О. Дудорова [4], В. Комісарова [14], І. Мордас [32], В. Панкратову [27], К. Футей [18] та ін.

Відомі вітчизняні дослідники М. Камлик та Е. Невмержицький у 1998 р. запропонували своє визначення корупції [36]. Аналізуючи сутність цього явища, М. Камликом та Є. Невмержицьким відмічено за доцільне законодавчо визначити тільки загальне поняття корупції як діяльності державних службовців, пов'язаної зі зловживанням службовим становищем з метою одержання неправомірної вигоди та вигоди матеріальної природи.

Дослідник М. Мельник, аналізуючи підходи до тлумачення поняття «корупція», зазначив, що цю проблему необхідно вирішувати в широкому форматі. На його думку, це поняття необхідно відрізнити від інших суспільно небезпечних явищ, таких як хабарництво, організована та економічна злочинність тощо, щоб правильно кваліфікувати це ганебне явище, а також розробити ефективні заходи профілактики та протидії [30; 31].

Науковець О. Терещук трактує феномен корупції у двох векторах, а саме: як протиправна дія посадових осіб, спрямована на особисте збагачення, та як стійкий взаємозв'язок представників владних та управлінських структур із злочинним середовищем та сприяння йому в протиправній діяльності шляхом використання наданих повноважень, наданих їм державою [60]. На думку автора, для держави найбільшу небезпеку становить корупція у другому аспекті, оскільки спостерігається стійка тенденція криміналізації сфери управління та владних структур.

Дослідником М. Яблоковим відмічено, що корупція – це систематичний підкуп посадових осіб гілок влади (законодавчої, виконавчої та судової), громадських і політичних діячів, що спонукає їх до прийняття рішень, які призводять до порушення закону або «неписаних» суспільних

норм, та їх реалізації часто на користь злочинних структур, що, в свою чергу, призводить до встановлення залежності від зазначених структур [68].

Науковці К. Абдієва, К. Суркова, М. Тихомирова та В. Євтушевський під корупцією розуміють зловживання державною владою, службовим становищем з метою одержання матеріальної винагороди. В політичній сфері воно має характер злочинної діяльності, що в результаті призводить до дискредитації апарату державного управління: падає довіра до влади, люди перестають вірити рішенням влади; спостерігається відчуження влади від суспільства та суспільних інститутів; знецінюється значення права та закону як інструментів регулювання суспільного життя [5, 6].

В. Лунєєв зазначає, що політична корупція є реальним і потужним фактором, який підриває базові принципи демократії. «Влада – гроші – влада – власність» зв'язані в один замкнутий вузол, де більшість державних структур працює на комерційних основах, а отже політична корупція є надзвичайно актуальною і небезпечною [27].

Дослідники І. Корж, Н. Корчак визначає політичну корупцію як особливу форму боротьби за владу, в якій перемагають багатомільйонні хабарі, а не політичні інтереси суспільства. Політична корупція дає змогу перетворювати владу на капітал, а капітал назад на владу [17; 18]. Такі дії завдають матеріальної та моральної шкоди державному устрою, репутації політичної влади та престижу держави на міжнародній арені.

Досліджуючи корупцію в економічній площині, вчені І. Мазур, І. Мордас зазначили, що в широкому розумінні корупція – це складне соціально-економічне (антисоціальне) явище, що може виникнути в процесі реалізації тіньових економічних відносин між посадовими особами та іншими суб'єктами з метою задоволення особистих інтересів через комерціалізацію суспільних благ та цінностей, а у вузькому розумінні корупція – це комерціалізація посадовими особами своїх функціональних обов'язків [29; 32].

Науковці Н. Кузнецова [26], О. Дудорова [4], В. Комісарова [14], В. Панкратова [27], К. Футей [18] вважають корупцію однією з функцій управління суспільством, яка під собою має економічну основу. Корупція як функція управління має соціальне забарвлення, а за своєю сутністю являє собою економічну категорію. На думку цих науковців, соціально-економічні аспекти корупції зводяться до спотворення корумпованим державним апаратом соціально-економічної політики суспільного розвитку держави.

Дослідником М. Тихомировим запропоновано визначення корупції як злочинної діяльності у сфері політики чи державного управління, зокрема використання посадовими особами наданих їм прав і потужних можливостей з метою особистого збагачення [61]. На думку вченого, найбільш типовими проявами корупції є підкуп посадових осіб і громадсько-політичних діячів, підкуп за законне чи незаконне надання благ і переваг, протекціонізм.

На думку В. Лунєєва, корупція – це соціально-правовий, кримінологічний термін, яким охоплюються злочини та порушення, що пов'язані з використанням службового становища в особистих чи групових цілях [24]. Таку думку підтримують такі вчені як: П. Панченка, А. Волобуєва, А. Гурова, О. Кожушка [12]. Вони трактують корупцію як суто протиправну діяльність, сутність якої полягає у підкупі державних службовців і громадських діячів, підкупі та зловживанні службовим становищем, розкраданні державного, колективного чи приватного майна, нецільовому використанні бюджетних коштів, посадових осіб, які займаються підприємницькою діяльністю, сприянні комерційній діяльності певних осіб з корисливою метою, надання їм невинуватих переваг і пільг, призначення на посади некомпетентних осіб тощо.

З правової точки зору корупція – це:

- використання статусу посади та службових повноважень, а також повноважень для задоволення особистого інтересу або інтересів третіх осіб;
- підкуп посадових осіб;
- зловживання владою або службовим становищем, здійснене в певних особистих інтересах;
- елемент (ознака) організованої злочинності [28].

У ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» визначено, що корупцією є використання особою, яка зазначена у частині першій цієї статті, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей шляхом одержання неправомірних вигод або прийняття таких вигод чи прийняття обіцянок/пропозицій таких вигод для себе чи інших осіб або відповідно обіцянки/пропозиції чи надання неправомірних вигод особі, яка зазначена у частині першій статті 3, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи відповідних можливостей, пов'язаних з ними [44].

Найбільш змістовно концепцію представників цієї позиції висловили дослідники Н. Корчак, М. Мельник та В. Попов [18; 32 **Помилка! Джерело посилання не знайдено.**]. Вони розглядають корупцію як цілісну систему зі складною структурою взаємопов'язаних елементів правового, політичного, соціального, філософського, ідеологічного та морального характеру.

Науковцем М. Мельником наголошується, що корупцію можна розглядати як різновид соціальної корозії, якою руйнуються та роз'їдаються органи державної влади, держава та суспільство в цілому. В його основі лежать такі вікові традиції взаємодії в суспільстві, як «do ut des» («даю, щоб ти дав»), тобто «послуга за послугу» [30].

Незалежно від форми прояву, корупція завдає значної шкоди суспільству як у соціальному, так і в економічному вимірах. Її наслідки

можуть виражатися в економічних, соціальних та моральних втратах, включаючи зниження валового внутрішнього продукту, розширення тіньового сектору економіки, зростання рівня безробіття та посилення бідності серед значної частини населення.

Таким чином, можна стверджувати, що корупція є багатоаспектним явищем, яке протягом історії вивчалось за допомогою різних наукових підходів до її правового й теоретичного осмислення. Це зумовлено специфікою правової культури різних країн, еволюцією законодавства, а також відмінностями у сприйнятті тих самих дій суспільствами різних держав, що залежить від менталітету, традицій, рівня демократизації та стану розвитку громадянського суспільства. Незважаючи на ці відмінності, корупція на всіх етапах її існування характеризується шкідливим впливом у правовій, соціальній та інших сферах.

У контексті масштабних трансформаційних змін останніх десятиліть корупція набула значного поширення, ставши звичним соціальним явищем, яке фактично перетворилося на усталену форму взаємовідносин у багатьох сферах суспільного життя. На жаль, Україна належить до числа країн, де корупція охоплює всі аспекти діяльності, завдаючи шкоди суспільству та гальмуючи розвиток.

Цифровізація має потенціал стати ефективним антикорупційним інструментом. Як зазначає Дж. Хаїтов, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у державне управління, бізнес, освіту та медицину сприяє підвищенню прозорості процесів надання послуг, що, у свою чергу, сприяє зменшенню рівня корупції [82].

Однак, деякі дослідники зазначають, що цифровізація сама по собі не є універсальним рішенням проблеми корупції. Для досягнення результатів впровадження цифрових технологій повинно супроводжуватися активною державною підтримкою, зокрема через реалізацію цільових антикорупційних заходів. Так, Т. Васильців підкреслює, що динамічний

розвиток цифрової економіки, її ефективність і проникнення у всі галузі та сектори економіки значною мірою залежать від якості державного регулювання цих процесів [97]. У свою чергу, Л. Сіманджунтак наголошує, що боротьба з корупцією потребує трансформаційних дій, серед яких важливе місце займають цифровізація діяльності правоохоронних органів та забезпечення ефективного управління [84].

Висновки до розділу 1

Отже, здійснено аналіз сутності, змісту, форм і основних детермінант корупції як соціального явища в системі державного управління. Дослідження вказало на актуальність проблеми ефективності запобігання корупційним проявам, зокрема необхідність виявлення детермінант, які сприяють вчиненню корупційних злочинів, для розробки дієвих профілактичних заходів.

Встановлено, що значним недоліком чинного антикорупційного законодавства є відсутність криміналістичної експертизи під час його прийняття. Така експертиза має бути комплексною, із залученням фахівців у галузі права, економіки, політології, правозахисту та представників правоохоронних органів, для запобігання негативним наслідкам застосування норм відповідальності за порушення законодавчих актів.

Аналіз економічних факторів засвідчив, що основною причиною корупції є економічна криза, яка призвела до суттєвих деформацій соціально-економічних відносин у суспільстві. Дослідження соціально-психологічних чинників виявило їхній прояв у деморалізації суспільства, недостатньому рівні організованості та активності громадян, а також їхній пасивності щодо порушень з боку влади. Це зумовлює несправедливий перерозподіл матеріальних благ на користь олігархічних груп, поглиблення майнової нерівності, зростання бідності та соціальних протиріч.

У результаті дослідження визначено, що причини та умови вчинення корупційних злочинів мають специфічні риси за формою та змістом. Основною безпосередньою причиною таких правопорушень є антигромадська спрямованість особистості, яка проявляється у зневажливому ставленні до виконання службових обов'язків та нехтуванні потребами суспільства у раціональному управлінні.

РОЗДІЛ 2

ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ РОЗВИТКУ ЦИФРОВИМИ ТРАНСФОРМАЦІЯМИ НА ШЛЯХУ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

2.1. Нормативно-правове забезпечення запобігання та протидії корупції засобами цифровізації: вітчизняний та зарубіжний досвід

Цифровізація сприяє підвищенню рівня прозорості державного управління, посиленню громадського контролю, зменшенню бюрократизації суспільства, очевидно, вона може підвищити рівень добробуту та зменшити рівень корупції в країні. Використання цифрових технологій у державі дозволять розширити доступ громадян до публічної інформації, перевіряти діяльність органів державного управління та місцевого самоврядування, цифровізувати адміністративні послуги та надати можливість повідомляти про корупцію.

Загалом Україною протягом останнього десятиріччя було ратифіковано такі документи:

- Кримінальна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією від 27.01.1999 р. (ратифікована Законом України від 18.10.2006 р. № 252-V) [20];

- Додатковий протокол до цієї конвенції від 15.05.2003 р. (ратифікований Законом України від 18.10.2006 р. № 253-V) [20];

- Цивільна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією від 04.11.1999 р. (ратифікована Законом України від 16.03.2005 р. № 2476-IV) [65];

- Конвенція ООН проти корупції від 11.12.2003 р. (ратифікована Законом України від 18.10.2006 р. № 251-V) [16];

- Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму (ратифікована Законом України від 17.11.2010 р. № 2698-VI) [11];

- Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності від 15.11.2000 р. (ратифікована Законом України від 04.02.2004 р. № 1433-IV) [16];

- Конвенція Ради Європи проти маніпулювання спортивними змаганнями від 18.09.2014 р. (ратифікована Законом України від 16.11.2016 р. № 1752-VIII) [27];

- після ратифікації Цивільної конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією, Україна приєдналась до Групи держав із боротьби з корупцією (GRECO) [65].

Цими міжнародними нормативно-правовими актами закладені основні антикорупційні засади, які в нашій державі станом на сьогодні є дієвими нормами, що є позитивно. Індикатор кількості в цьому випадку не відіграє суттєвої ролі. Звертаючи увагу на ефективність дотримання норм цих актів, то немає жодного протокольно зафіксованого правопорушення уповноваженими органами, що слугує позитивною стороною.

Відповідно до визначених у цих та інших міжнародних правових документах антикорупційних стандартів було прийнято велику кількість законів щодо відповідальності за корупційні правопорушення і правопорушення, пов'язані з корупцією: «Про запобігання корупції» [44], «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2021-2025 роки» [45], «Про очищення влади» [51], окремі положення Кримінального, Кримінального процесуального Кодексу [21; 22], Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кодексу адміністративного судочинства України, Цивільного, Цивільного процесуального кодексів України [66].

Було прийнято низку законів щодо діяльності спеціалізованих органів по боротьбі з корупцією: «Про Національне антикорупційне бюро України» [47], «Про прокуратуру» [52], «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» [46], «Про Національну поліцію» [48], «Про Державне бюро розслідувань» [42], «Про Службу безпеки України» [54], «Про оперативно-розшукову діяльність» [49], «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» [50].

Також прийнято закони про етичні правила, антикорупційні обмеження і заборони для окремих посадових осіб і щодо запобігання політичній корупції: «Про державну службу» [43], «Про політичні партії в Україні», «Про судоустрій і статус суддів» [55], «Про вибори Президента України», «Про вибори народних депутатів України», окремі положення Кодексу законів про працю України

Було прийнято закони щодо запобігання корупції в економіці і спорті: «Про захист економічної конкуренції», «Про публічні закупівлі» [53], окремі положення Господарського і Господарського процесуального кодексів України [3], «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» [15].

Щодо доступу до інформації: окремі положення Цивільного, Господарського, Бюджетного і Земельного кодексів України, закони «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань», «Про Державний земельний кадастр», «Про дорожній рух», «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», «Про телебачення і радіомовлення», «Про відкритість використання публічних коштів», «Про доступ до судових рішень» [40]

В свою чергу на основі та на виконання перелічених законів прийнято десятки підзаконних актів – нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, НАЗК, Міністерства юстиції України та інші

Остання Антикорупційна стратегія України розроблена та затверджена Законом України «Про основи державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2021-2025 роки» [45], який наразі є чинним.

Метою цієї Антикорупційної стратегії є досягнення у запобіганні та протидії корупції значного прогресу, а також забезпечення узгодженості та системності антикорупційної діяльності в усіх органах державної влади та органах місцевого самоврядування. У цій Антикорупційній стратегії корупція розглядається як головна перешкода для сталого економічного зростання та побудови ефективних демократичних інститутів для всіх.

Національним агентством з питань запобігання корупції було запроваджено Антикорупційну стратегію, яка була розрахована на 2020-2024 роки. Дана Стратегія визначає головні напрямки майбутнього вдосконалення цілісної системи запобігання та протидії корупційній діяльності, а також найбільш основних сфер її подолання.

Згідно з результатами аналізу стану корупції на території України станом на 2020 рік, Національним агентством у зазначеній Стратегії було висвітлено головні засади антикорупційної політики на 2020–2024 роки:

- поліпшення функцій держави та органів місцевого самоврядування. Тобто, позбавлення органів повторення їх повноважень, непостійне припинення реалізації недостатньо ефективних повноважень та відсторонення усіх випадків втілення функцій одним й тим самим органом, що характеризуються корупційними ризиками;

- цифрове перетворення реалізації повноважень державних органів, абсолютна прозорість їхньої діяльності та відкритість даних для всіх бажаючих;
- створення законних та найбільш зручних способів задоволення потреб суспільства;
- створення стимулюючого ефекту для суб'єктів суспільних правовідносин, який полягає у невідворотності відповідальності за пов'язані із корупційною діяльністю правопорушення;
- утворення суспільної ненависті до корупції та запровадження культури порядності та шаноби до верховенства закону.

Наступним етапом стало затвердження 17 листопада 2021 року Розпорядження на засіданні Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації Системи управління державними фінансами до 2025 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації».

Згідно з пунктами Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації зроблено:

- єдиний веб-портал, який дає змогу слідкувати за використанням публічних коштів. Зазначено, що у 2020 році, з метою підвищення ефективного державного контролю щодо витрат бюджетних коштів уповноваженими на це установами Державної аудиторської служби, буде надано розширений доступ до сервісів даного веб-порталу.
- веб-портал, за допомогою якого громадяни зможуть слідкувати за інформацією щодо витрат розпорядників та одержувачів державних бюджетних коштів та інформування суспільства про планування і виконання бюджетів України.
- збільшення рівня допомоги середнього строкового бюджетного проектування, надаючи особам, які користуються електронними

- засобами, зручне користування у роботі з інформаційною системою;
- збільшення дієвості та оперативності проведення бюджетного процесу в державі;
 - підвищення продуктивного використання бюджетного капіталу шляхом підвищення дієвості верифікації державних розрахунків;
 - перехід усіх платників податків до використання онлайн-каналів, скорочення кількості прогалин під час заповнення податкових декларацій, а також появи для громадян Єдиного веб-порталу електронних послуг і його мобільного додатку;
 - встановлення ризиків, що значно спростує та пришвидшить процедуру аналізу даних, а також зменшить витрати власного робочого часу, який кожен приділяв проведенню перевірок посадових осіб та платників податків;
 - створення нового процесу урядового фінансового контролю, створення багаторівневих заходів із здійснення контролю в операційних та управлінських процесах, систематична оцінка їх ефективності.

Процес цифрової трансформації в Україні розпочався давно і покликаний розвивати цифрові технології, які використовуються державою, бізнесом та громадянами. Цей процес проникає в усі сфери життя, підвищує якість життя населення, створює нові продукти та послуги, прискорює розвиток економіки та зростання конкурентоспроможності країни на міжнародному рівні.

Першою спробою цифрової трансформації в Україні було прийняття Закону України «Про Національну програму інформатизації» у 1998 році, який визначав напрямки вирішення питань інформаційних потреб у різних сферах діяльності. Наступний етап у розвитку цифрової трансформації

України характеризується збільшенням захисту інформаційних електронних ресурсів, впровадженням електронного документообігу та розвитком інформатизації банківської діяльності. У 2007 році прийнято Закон «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки», який визначав стратегічні цілі для розвитку інформаційного суспільства.

В період з 2015 року Україна почала активну програму цифрової трансформації. Наприклад, 17 січня 2018 року Кабінет Міністрів України ухвалив «Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки». Метою цієї концепції було розвиток цифрової інфраструктури, розвиток цифрової грамотності, сприяння розвитку інноваційних галузей економіки, що базуються на цифрових технологіях, застосування цифрових технологій у забезпеченні громадської безпеки, охорони навколишнього природного середовища, життєдіяльності міст, співпраця з європейськими та світовими науковими проектами. У 2021 році Президент України підписав Закон «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні», що має на меті створення сприятливих умов для розвитку інноваційного бізнесу в Україні, розбудови цифрової інфраструктури та залучення інвестицій і талановитих фахівців.

Цифрова трансформація державних послуг в онлайн є важливими складовими різних стратегій та угод, які спрямовані на розвиток України та її інтеграцію з Європейським Союзом. Одним із важливих кроків для досягнення цієї мети є ратифікація Угоди між Україною та Європейським Союзом про участь України у програмі «Цифрова Європа» (2021–2027).

2.2. Розвиток державної політики України у забезпеченні економічної безпеки в умовах цифровізації суспільства

Цифрова трансформація країни має значний вплив на різні аспекти життя суспільства, підприємництва і функціонування держави. Цифрові технології дозволяють людям отримувати більшу кількість інформації, бути освіченими та проінформованими. Інновації впливають на світосприйняття людей, їх спосіб комунікації та стосунки. Цифрова трансформація сприяє розвитку виробництва, створенню нових товарів та послуг, розвитку нових галузей економіки, якісній та кількісній зміні робочої сили на підприємствах. Цифровізація держави дозволяє автоматизувати та оптимізувати різні процеси, що збільшує продуктивність державних установ, забезпечує конкурентну перевагу держави у міжнародних відносинах, дозволяє вчасно отримувати та обробляти актуальні данні, що допомагають вчасно приймати виважені рішення для стабільного розвитку країни та забезпечення економічної безпеки держави. Вже відомо багато засобів, що прискорюють цифрову трансформацію: мобільні пристрої та додатки, використання геолокації у логістиці, хмарні сервіси, цифрова ідентифікація, розвиток штучного інтелекту тощо.

Продовж декількох останніх років в Україні на державному рівні плануються заходи щодо інтенсивного впровадження цифрових технологій в усі сфери суспільного життя. Починаючи від Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» [75] серед інших реформ та програм розвитку держави визначала Програму електронного урядування, у державі ухвалено низку відповідних концепцій, планів, стратегій, законів та інших нормативно-правових актів.

У вересні 2017 р. Кабінет Міністрів України (далі – КМУ) схвалив Концепцію розвитку електронного урядування в Україні [4], яка визначила Електронне урядування як форму організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади й органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для

формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян. В основу реалізації системи електронного урядування було покладено такі принципи: цифровий за замовчуванням; одноразове введення інформації; сумісність за замовчуванням; доступність і залучення громадян; відкритість та прозорість; довіра та безпека. У листопаді 2017 р. КМУ схвалив Концепцію розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації [5], відповідно до якої електронна демократія визначена як форма суспільних відносин, за якої громадяни й організації залучаються до державотворення та державного управління, а також до місцевого самоврядування шляхом широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій у демократичних процесах.

Трансформація політики у цифровому середовищі має свої особливості для кожної окремої держави, кожного політичного режиму, окремого проєкту. Гібридність політичних режимів сучасності робить процес цифровізації політики більш фрагментарним, тому за деякими показниками авторитарні режими можуть навіть випереджати імплементацію процесів цифровізації політики в демократичних державах.

Цифрове поле, як складова цифрової політики, визначає процедуру формування цифрових політичних суб'єктів, утворення цифрової інфраструктури та механізми інтеграції фрагментованих спільнот.

Серед основних факторів, що впливають на процес цифровізації державної політики в зарубіжних країнах, можна виділити: активне впровадження нових знань та глобальних інформаційних технологій у всі сфери суспільного життя; розвиток громадського суспільства та соціального партнерства в цифровому середовищі; особливості створеної у країні моделі ринкової економіки, які виражаються у стимулюванні свободи підприємництва, вільного руху робочої сили, конкурентності ринків; ступінь децентралізації влади та ефективність проведення структурної та регіональної політики для поліпшення соціально-економічних умов життя

громадян; ступінь розвитку економіки країни, який визначає матеріальні можливості людей щодо використання сучасних інформаційних технічних засобів; реалізація соціально значущих проєктів, що сприяють дотриманню принципів соціальної рівності та справедливості в цифровій економіці. [58, С.4]

з метою створення сприятливих умов для розвитку в суспільстві громадської ініціативи та самоорганізації, формування та діяльності інститутів громадянського суспільства, налагодження партнерської взаємодії між ними та органами державної влади, органами місцевого самоврядування 27 вересня 2021 року Президент України видав Указ, яким затвердив Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки N 487/2021. Серед основних завдань Національної стратегії визначена реалізація проєктів, спрямованих на розвиток інфраструктури, у тому числі цифрової, яка створює умови для ефективного функціонування інститутів громадянського суспільства, сприяє поліпшенню доступу таких інститутів до навчання, комунікації, мережування, обміну ресурсами.[58].

21 липня 2021 року Кабінет Міністрів України затвердив Стратегію реформування державного управління України на 2022-2025 роки, у якій визначено , що метою цієї Стратегії є побудова в Україні спроможної сервісної та цифрової держави, яка забезпечує захист інтересів громадян на основі європейських стандартів та досвіду [59].

Одним з значних досягненням цифровізації в Україні є автоматизування медичних та державних послуг. Наприклад, створено систему управління медичною інформацією eHealth та сайт helsi.me, яка впроваджена для оцифрування медичних даних та інтеграції всіх учасників медичного процесу в єдину інформаційну мережу. Її основними завданнями є:

- створення єдиного реєстру пацієнтів, лікарів та медичних установ;
- автоматизація процесів надання медичних послуг;
- зменшення бюрократії у сфері охорони здоров'я;
- забезпечення прозорості фінансових витрат.

Система публічних закупівель ProZorro допомагає забезпечити відкриті та прозорі закупівлі, що не лише спрощує процес закупівель, але й дозволяє контролювати витрати публічних коштів. З'явилися онлайн-аукціони для продажу та оренди майна ProZorro. Продажі, що приносять значні кошти до бюджету та забезпечують чесну конкуренцію.

Єдиний вебпортал використання публічних коштів Spending дозволяє публічно оприлюднювати інформацію про використання публічних фінансів.

Система е-декларування чиновників зобов'язує держслужбовців подавати декларації про свої майнові статки. Ця система сприяє виявленню незаконного збагачення.

У 2020 році запущено додаток Дія, що значно спрощує процес отримання державних послуг. Михайло Федоров – віцепрем'єрміністр, міністр цифрової трансформації України зазначає, що Дія, один із найкращих державних застосунків у світі. Понад 17,4 мільйонів українців користуються ним зараз. Всі необхідні документи під рукою.

За допомогою Дії громадяни можуть підтвердити свою особу, навіть якщо втратили фізичний примірник документу; подати повідомлення про пошкоджене або знищене нерухоме майно внаслідок бойових дій, оформити статус безробітного та отримати відповідні виплати для українців, які були офіційно працевлаштовані, але втратили роботу або не можуть продовжувати діяльність як ФОП через війну; отримати статус ВПО та відповідні виплати від держави; отримати документ, що підтверджує зареєстроване місце проживання; оформити видачу дублікатів свідоцтв та

витягів про народження, смерть, зміну імені та шлюб у разі їх утрати, що особливо актуально під час повномасштабної війни; оформити документ, що замінить 374 види різних дозвільних документів (зокрема ліцензії, дозволи, сертифікати, свідоцтва, посвідчення); фіксувати переміщення російської техніки (дає можливість надсилати фото й відео, де видно перебування російських військ та їхньої техніки).

Ратифікація Угоди між Україною та Європейським Союзом про участь України у програмі «Цифрова Європа» (2021–2027) дозволить Україні брати участь у програмах ЄС з цифрової трансформації, що буде стимулювати українську цифрову економіку, IT-бізнес та цифрові технології країни. Подібна співпраця з Європейським Союзом є важливим кроком для подальшого стабільного розвитку України і забезпечення її конкурентоспроможності на глобальному цифровому рівні.

Цифровізація державних послуг є важливою складовою боротьби України з корупцією. Оскільки корупція довгий час була однією з основних перешкод сталого розвитку, Європейський Союз закликав Україну забезпечити ефективну боротьбу з корупцією та створити та впровадити відповідну законодавчу та політичну базу. У договірних угодах між Україною та ЄС боротьба з корупцією, в основному, розглядалася як передумова для консолідації верховенства права.

Деякі експерти вважають, що автоматизовані публічні послуги, де людський фактор мінімальний, не дозволяють здійснювати корупційні дії. Цифровізація заощаджує кошти державі та змінює культуру людей, викорінюючи з життя побутову корупцію: вдячність за отримання публічної послуги. Це виступає основною перевагою цифровізації публічних послуг. Проте, існує й загроза, адже корупція може бути спричинена людськими діями, такими як підкуп, використання впливу або зловживання повноважень. Навіть при використанні цифрових технологій, якщо системи

не є відкритими та доступними для публічного контролю, існує ризик приховування корупційних дій.

У глобальному масштабі цифрові технології породжують загрозу нових конфліктів на регіональному, національному та інтернаціональному рівнях.

Деякі науковці вважають, що у процесі цифровізації відбувається не вирівнювання доходів, а швидше їх розшарування. Розвинені країни починають розвиватися ще з більшою швидкістю та ставати ще багатшими, а країни, що не можуть впровадити цифрові трансформації економіки, стануть ще біднішими і залишаться постачальниками сировини та дешевої робочої сили для розвинених країн. Замість того щоб знищувати або послабляти прояви нерівності, цифровізація, навпаки, може підсилити їх і зробити у багатьох відношеннях гострішими.

Маурсет, П. Б. розглядав вплив цифровізації на розвиток малорозвинених країн та зробив висновок, що нова парадигма, заснована на інформаційно-комунікаційних технологіях, створює стільки ж нових перешкод для розвитку, скільки й можливостей, які вона відкриває. Процес створення нових технологій та їх міжнародне поширення наразі важче використовувати для країн, що наздоганяють, через більші вимоги до навичок, компетенції та можливостей, які вимагає сучасна глобальна конкуренція на основі ІКТ [106].

Котова пояснює, що політика, правові формальності, традиції та культура, досягнутий ступінь економічного розвитку, рівень освіти та власна технологічна база країни та багато інших факторів відіграють важливу роль у цифровій трансформації економіки країни [107].

Цифровізація може виступати як важливий антикорупційний фактор, оскільки за думкою Хаїтової використання інформаційних та телекомунікаційних технологій у сфері державного управління, бізнесу,

освіти та медицини сприяє забезпеченню прозорості процесу надання послуг і зниженню рівня корупції [108].

Проте, думка деяких вчених показала, що цифровізація як явище не здатне самотійно вирішити цю проблему. Ефективна реалізація цифрових технологій має супроводжуватися підтримкою держави: впровадженням відповідних заходів для боротьби з корупцією. Васильців акцентує увагу на тому, що високі темпи розвитку цифрової економіки, її ефективність та поширеність у всіх галузях та секторах економіки залежать від якості державного регулювання цих процесів [109]. Леонард Ебен Езер Сіманджунтак вважає, що для боротьби з корупцією необхідно вжити трансформаційних заходів, включаючи цифровізацію правоохоронних органів та забезпечення ефективного управління [110].

Мельник С. І. зазначив причини високого рівня корупції в державі та корупції посадовців на найвищому рівні, зокрема: досить довга традиція неформальних і дуже часто корупційних зв'язків у суспільстві; низький рівень розвитку інклюзивних інститутів; злиття бізнесу і влади; низький рівень розвитку демократичних інститутів і, відповідно, демократизації суспільства; низький рівень правової культури населення та так звана правова сваволя представників правоохоронних органів та судової влади; перевага кланової системи в організації соціально-економічних відносин; високий ступінь бюрократизації державного та громадського управління [31].

Згідно з Хайденгеймером, існує три типи корупції: чорна, сіра та біла. Чорна корупція характеризує конкретні дії, які не узгоджуються з думками еліти та громадськості. Населення осуджує скоєне та бажає покарання зловмисників за порушення закону. Сіра корупція характеризує конкретні дії, які не узгоджуються з думками еліти та вони прагнуть покарання зловмисників, проте інші не згодні з такою думкою. В такому випадку більшість думок залишаються неоднозначними. Біла корупція характеризує

конкретні дії, які еліта та громадськість не критикують та не докладають зусиль для покарання зловмисників [114].

Важливість державної політики в запобіганні корупції засобами цифрових трансформацій свідчить про складну соціальну проблему в Україні та світі, тому її причини та наслідки вивчають навіть у психології. Аліна Мунджу-Піппіді та Тіллас Хартманн стверджують, що корупція є соціальною дилемою, оскільки там, де корупція є системною, вона стає соціальною нормою, до якої індивіди адаптуються та не чинять опору [115]. Науковці стверджують, що ініціаторами корупційних дій можуть бути як представники влади, так і члени суспільства. Вознюк А. описує різні причини появи бажання брати хабарі у людей, які мають владу. Наприклад, існує теорія, що корупційна поведінка певних індивідів, що має систематичний характер, може перетворитися на психічну залежність від неправомірної вигоди, яку в психології називають хабароманією. Це прагнення службової особи постійно одержувати неправомірну вигоду, що приносить задоволення (у разі позитивного результату) або пригнічення, чи психологічний дискомфорт (у разі негативного результату) [116].

З іншого боку, населення також може стати каталізатором розвитку корупційного середовища в країні. На думку Возняк А., якщо в суспільстві побутує думка про те, що чиновники є корумпованими, нечесними або такими, що не заслуговують на довіру, то громадяни будуть переконані в неможливості довіряти тим людям, яким законом передбачено служити інтересам суспільства. Громадяни будуть бачити, що більшість членів суспільства, в якому державні службовці вражені корупцією, змушені брати участь в корупційних та інших подібних практиках, щоб отримати те, що, як вони вважають, їм належить по праву. Таким чином, вони дійдуть висновку, що більшості інших людей не можна довіряти. Індивід дійде думки, що для того, щоб вижити в такому суспільстві, він також буде змушений вступати до корупційних та клієнтських практик [116].

Численна кількість вчених вважають корупцію однією з основних загроз економічній безпеці країни. Наталя Піхул каже, що негативний вплив корупції проявляється у сповільненні економічного зростання країни, зниженні економічної активності, збільшенні тіньової економіки, погіршенні добробуту громадян, що в свою чергу впливає на зниження економічної безпеки держави [117]. Забезпечення економічної безпеки держави є стратегічно важливою метою. Бабенко зазначає такі основні завдання економічної безпеки: забезпечення пропорційного та постійного економічного зростання, подолання інфляції та безробіття, формування ефективної структури економіки, зменшення дефіциту бюджету та державного боргу, забезпечення соціального захисту та покращення якості життя населення, стабілізація національної валюти, збільшення конкурентоспроможності країни і т. д. [118]. Ксуррамов стверджує, що економічна безпека відноситься до стану економічного добробуту, стабільності та захисту від ризиків і вразливості індивіда, домогосподарства або нації. Вона охоплює різноманітні аспекти і виміри, які сприяють загальній економічній стабільності та стійкості системи [119].

Отже, корупція є однією з ключових загроз для економічної безпеки країни. Вона може призводити до сповільнення економічного зростання, зниження економічної активності, збільшення тіньової економіки та погіршення добробуту громадян. Боротьба з корупцією вимагає ефективного державного регулювання та впровадження цифрових технологій для збільшення прозорості та ефективності державного управління. Цифровізація може бути як засобом покращення економічної безпеки країни, так і фактором, що сприяє збільшенню кількості ризиків, залежно від способу впровадження та підтримки держави.

З одного боку, цифровізація сприяє виникненню нових джерел доходу та покращенню умов життя населення, впливає на різні галузі, такі як банківська, роздрібна торгівля, транспорт, енергетика, освіта, охорона

здоров'я та інші. З іншого боку, цифрові технології можуть збільшити розшарування доходів між країнами, що розвиваються та розвинутими, і поглибити нерівності. Для досягнення належного рівня економічної безпеки, необхідно реалізовувати виважену антикорупційну програму, забезпечувати прозорість державного управління та безпечність функціонування цифрових процесів.

Висновки до розділу 2

Отже, цифрова трансформація державного управління є ключовим інструментом у боротьбі з корупцією та підвищенні ефективності державних послуг. У розділі розкрито нормативно-правові засади запобігання корупції в Україні, зокрема через впровадження міжнародних антикорупційних конвенцій, національних законів і стратегій. Цифровізація публічних послуг сприяє зменшенню корупційних ризиків, забезпечуючи прозорість, підзвітність і доступність адміністративних процесів.

Надано детальний огляд законодавчих ініціатив України, зокрема Антикорупційної стратегії 2021–2025 років, яка орієнтована на інтеграцію цифрових інструментів у державне управління. Створення єдиних цифрових платформ, таких як ProZorro, Spending, е-декларування та застосунок «Дія», відіграє центральну роль у підвищенні прозорості використання державних ресурсів, спрощенні адміністративних процедур і скороченні корупційних схем. В загальному акцентуємо увагу на важливості міжнародної співпраці, зокрема участі України у програмі Європейського Союзу «Цифрова Європа», що відкриває доступ до європейських цифрових рішень та сприяє інтеграції України в єдиний цифровий простір. Підкреслено роль автоматизації процесів у мінімізації впливу людського фактора, який є джерелом корупційних ризиків.

Значна увага приділена викликам, пов'язаним із корупцією навіть у цифровому середовищі. Попри переваги цифровізації, зазначено, що

недостатня відкритість систем або обмежений доступ до них можуть створити передумови для приховування корупційних дій. Таким чином, цифровізація повинна супроводжуватися посиленням громадського контролю, інформаційної прозорості та безпеки.

Загалом, цифрові трансформації демонструють, що впровадження цифрових технологій у державне управління є стратегічно важливим кроком для зміцнення демократії, економічної стабільності та боротьби з корупцією в Україні. Однак для досягнення максимального ефекту цифрова трансформація має бути інтегрованою з інституційними реформами, розвитком правової бази та міжнародною кооперацією.

РОЗДІЛ 3

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ШЛЯХУ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

3.1. Адаптація зарубіжного досвіду цифрової трансформації для запобігання та протидії корупції в Україні

Цифровізація державних послуг є важливою складовою боротьби України з корупцією. Цифрова трансформація суспільства відіграє важливу роль у запобіганні та подоланні корупції, сприяючи підвищенню прозорості, підзвітності та доступності державних послуг. Практика інших країн демонструє ефективність впровадження цифрових технологій, які знижують корупційні ризики у різних сферах суспільного життя. У цьому розділі проаналізовано досвід держав, які успішно застосували інноваційні цифрові рішення для боротьби з корупцією, а також здійснено оцінку результативності таких ініціатив.

Оскільки корупція довгий час була однією з основних перешкод сталого розвитку, Європейський Союз закликав Україну забезпечити

ефективну боротьбу з корупцією та створити та впровадити відповідну законодавчу та політичну базу. У договірних угодах між Україною та ЄС боротьба з корупцією, в основному, розглядалася як передумова для консолідації верховенства права. Щоб оцінити динаміку рівень сприйняття корупції в Україні, визначити тенденцію у боротьбі з корупцією, оцінити ефективність антикорупційних заходів та порівняти дані за 2022 рік з показниками країн Європейського Союзу, використаємо Індекс сприйняття корупції (CPI). Індекс розроблений Transparency International, відображає рівень сприйняття корупції в різних країнах світу та оцінюється за шкалою від 0 до 100 (країни з вищими балами вважаються менш корумпованими, а з нижчими мають суттєві проблеми з корупцією).

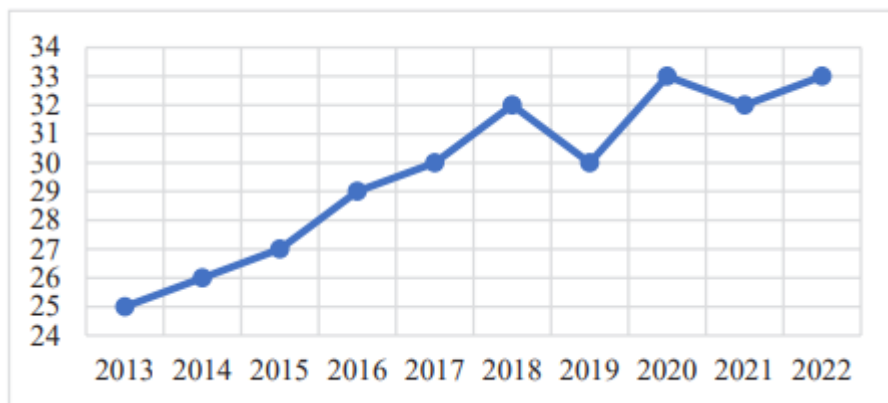

Рис. 1 Динаміка Індeksu сприйняття корупції (CPI) України протягом 10 років (створено за джерелом [22])

На рисунку 1 бачимо, що Індекс сприйняття корупції зростав з 2013 по 2022 рік. Загалом він збільшився на 8 балів, що свідчить про дієвість антикорупційних заходів. У 2022 році Україна набрала 33 бали за показником CPI, що демонструє стабільний прогрес у боротьбі з корупцією навіть під час війни. Позитивні зміни в антикорупційному напрямку вказують на зусилля української влади та суспільства у забезпеченні прозорості, ефективності та відкритості у державному управлінні, незважаючи на складні внутрішні та зовнішні виклики.

Наприклад, за 2022 рік українська влада ухвалила державну Антикорупційну стратегію та призначила керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП). Була помітна ефективна співпраця керівника САП та Вищого антикорупційного суду, що за 2022 рік розглянули 49 справ та винесли 37 вироків.

Антикорупційна стратегія України на 2021–2025 роки, що затверджена від 20 червня 2022 року, сформуvala низку принципів, що ґрунтуються на результатах аналізу рівня корупції в Україні та оцінки ефективності антикорупційної політики у попередні роки. Головними цілями цієї стратегії є оптимізація функцій держави та місцевого самоврядування, що передбачає усунення дублювання повноважень різними органами, цифрова трансформація органів державної влади та місцевого самоврядування, забезпечення прозорості діяльності та відкритості даних, що стане основою для мінімізації корупційних ризиків, створення законних та зручних альтернатив існуючим корупційним практикам для задоволення потреб фізичних і юридичних осіб, забезпечення невідвортної юридичної відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення, формування суспільної нетерпимості до корупції, пропагування культури доброчесності та поваги до верховенства права.

Розглянемо позитивний зарубіжний досвід з цього питання, з метою подальшої адаптації в Україні. У Південній Кореї одним із ключових інструментів боротьби з корупцією стала система «OPEN» (Online Procedures Enhancement for Civil Applications), впроваджена у 1999 році за ініціативи уряду міста Сеул. Ця платформа була створена з метою підвищення прозорості адміністративних процесів та зменшення корупційних ризиків, забезпечуючи відкритий доступ громадян до інформації про розгляд їхніх звернень і заяв.

Система «OPEN» надає громадянам можливість у реальному часі відстежувати процес розгляду їхніх заявок і запитів на отримання

державних послуг. Вона охоплює широкий спектр адміністративних процедур, включаючи видачу дозволів на будівництво, отримання ліцензій, реєстрацію бізнесу та інші ключові сфери. Громадяни мають доступ до детальної інформації про етапи розгляду своєї справи, посадових осіб, відповідальних за виконання, та встановлені терміни. Крім того, система передбачає обов'язкове розслідування кожної скарги, пов'язаної з корупційними проявами.

«OPEN» стала однією з перших систем електронного врядування у світі, яка продемонструвала, як впровадження цифрових технологій здатне трансформувати підходи до державного управління. Вона суттєво підвищила рівень підзвітності та ефективності роботи державних органів. Успіх цієї платформи став прикладом для інших країн, що надихнув їх на розробку власних антикорупційних цифрових рішень.

Ще однією з країн з найнижчим рівнем корупції, яку маємо відзначити, є Сінгапур. Антикорупційна політика Сінгапуру складається із декількох елементів. Насамперед, для протидії корупції було створено спеціалізований орган – Бюро з розслідування випадків корупції, який наділений широким колом повноважень. Також прийнято Акт про запобігання корупції, яким визначається чіткий перелік діянь, що є злочинами, та передбачено відповідальність за їх вчинення.

Велике значення для подолання корупції у Сінгапурі мала цифрова трансформація, що дала змогу громадянам відкрито та прозоро отримувати адміністративні послуги через розроблені державні публічні сервіси. Важливе значення для протидії корупції у Сінгапурі відіграє встановлення на законодавчому рівні поняття «презумпція корумпованості». Це означає, що кожна особа, яка підозрювалася в отриманні хабара, вважається винною, і щоб уникнути відповідальності, повинна самотійно довести протилежне.

Крім того, для запобігання вчиненню корупційних правопорушень запроваджено щорічну звітність про доходи та майно службових осіб. Разом

з тим, у Сінгапурі було значно підвищено оплату праці чиновників. Так, зарплата державного службовця прирівнюється до доходу успішного працівника у приватному секторі. Не менш важливу роль для протидії корупції у державі відіграють ЗМІ, які вважаються четвертою гілкою влади й гостро реагують на всі факти корупції.

Прикладом успішної цифрової трансформації у запобіганні корупційним проявам може бути Фінляндія в якій уже напрацьовано значний досвід. Останнім же часом розроблено і нові сервіси, що забезпечують безпосередню участь громадян в управлінні публічними справами з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Доступ до цих сервісів забезпечується через портал demokratia.fi, що має виразний салоган: «зміни, в яких береш участь». На ньому на цей час представлено п'ять сервісів, а саме:

- сервіс otakanta.fi розміщено актуальні проекти, які потребують коментарів громадян. На обговорення виставляються проекти приватних розробників, центральних та місцевих органів публічного управління, урядових агентств, громадських організацій, інших суб'єктів. У результаті такого коментування формується громадська думка щодо певних суспільно значущих проектів, а розробники отримують пропозиції.

- сервіс lausuntopalvelu.fi створено для інтеграції думок, звернень і запитів, оцінок громадян щодо публічних послуг, зокрема тих, які надаються в електронній формі. Сервіс передбачає можливість подати в режимі он-лайн запит, отримати інформацію щодо користування певною послугою, залишити відгук про вже отриману послугу. Усі державні органи також можуть публікувати свою думку з приводу запитів на обслуговування. Цим сервісом можуть користуватися як організації, так і окремі громадяни.

- сервіс kansalaisaloite.fi зорієнтований на активізацію громадських ініціатив щодо впливу на законодавство. Користуючись цим онлайн сервісом, кожен громадянин Фінляндії, який має право голосу, може

вийти з ініціативою щодо: 1) певного нового закону; 2) внесення змін до чинного закону; 3) скасування чинного закону. Ініціатива громадян подається на розгляд парламенту, якщо проект збере щонайменше 50 000 голосів на свою підтримку протягом шести місяців. Така послуга надається безкоштовно. Сервіс пропонує також огляд ініціатив громадян в онлайн режимі.

– сервіс kuntalaisaloite.fi дозволяє громадянам в онлайн режимі взяти участь у роботі муніципалітетів і муніципальних органів влади, а також відслідкувати хід реалізації ініціатив, висловлених іншими громадянами. Функціонування цього онлайн сервісу базується на положеннях Муніципального закону, що гарантує жителям право вносити до органів місцевого управління ініціативи та бути поінформованими про заходи, вжиті у відповідь. Місцева рада має розглядати ініціативи, подані не менш як двома відсотками жителів муніципалітету, які мають право голосу. Крім того, п'ять відсотків мешканців муніципалітету, які мають право голосу, можуть ініціювати проведення муніципального референдуму. Сервіс містить перелік муніципалітетів та вкладку з оглядом нових ініціатив, поданих громадянами.

– сервіс nuortenideat.fi розглядають як загальнонаціональну модель он-лайн залучення молоді для участі у вирішенні суспільно важливих справ та контролю за наданням публічних послуг. Завдяки цьому сервісу молоді люди можуть легко вносити пропозиції, брати участь і впливати на вирішення питань, що їх стосуються. Для того, щоб подати свою ідею, користувачеві необхідно увійти в систему та зареєструватися. Також можна переглядати, коментувати і підтримувати ідеї, подані іншими. Сервіс також дозволяє приєднатися до певної з молодіжних організацій, представлених на цьому порталі. А ще послугами Nuortenideat.fi безоплатно можуть користуватися муніципалітети, школи, асоціації та молодіжні групи.

Ще одним прикладом з цифрової трансформації із запобігання та протидії корупції є Естонія, яка є однією з найпросунутіших країн Європейського Союзу в інформаційно-комунікаційних технологіях. По всій країні повне покриття безкоштовного Wi-Fi, на 98% території країни використовується бездротовий Інтернет.

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій дозволив кардинально вирішити проблему з корупцією. Насамперед це вдалося завдяки «електронному уряду». У період з 2000 до 2005 року весь документообіг в Естонії був переведений в електронний вигляд і пов'язаний з базами даних про всіх громадян (естонців). Усі дані, які можуть бути потрібні чиновникам, знаходяться в державній базі даних, від економічної статистики та судових архівів, до медичних карток та скарг громадян. Система побудована таким чином, що будь-який чиновник, який навіть просто подивився на дані, не кажучи вже про внесення змін, автоматично залишає свій слід в історії системи, що дозволяє швидко знайти нечистого на руку службовця. При цьому сама взаємодія між чиновниками та громадянами просто відсутня чи зведена до мінімуму.

Естонці подають податкові декларації електронним способом – з 2010 року через мережу було подано 97% податкових декларацій. Реєстрація юридичної особи займає 15 хвилин та не вимагає походів по кабінетах. У 2007 році Естонія стала першою у світі країною, яка надала своїм виборцям можливість голосувати через інтернет на парламентських виборах, у 2011 році цим правом скористалися 15,4% виборців. Для отримання документів людині достатньо сфотографуватися дома, поставити підпис на електронному сканері, дати зображення відбитків пальців і сплатити вартість документа. При проходженні тієї чи іншої операції, клієнт не несе фотографії, квитанції співробітнику уповноваженого органу. Усі необхідні документи в автоматизованому режимі надходять до системи. Уся ця операція займає 10 хвилин. Коли документи будуть готові, громадяниніві

надходить на електронну пошту або на телефон повідомлення про готовність документа.

Подібним чином діють е-школа, е-поліція та е-медицина. За допомогою Інтернету кожен естонський батько може в будь-який момент перевірити, чи пропускає його дитина заняття, дізнатися про її оцінки та домашні завдання. В Інтернеті зберігається історія хвороби та рентгенівські знімки кожного громадянина країни, через Інтернет він може замовити рецепт чи записатися до лікаря. Внаслідок інтенсивного розвитку ІКТ у державних організаціях зникли черги, за цілий день приходять у середньому 5-6 клієнтів. Вся робота проводиться через комп'ютерну мережу. Завдяки цьому країна стала прозорою, відсутність особистого контакту між чиновником та громадянином у поєднанні зі спрощеними процедурами робить корупцію неможливою

Одну з найефективніших реформ Естонія провела у правоохоронних органах. Протягом останніх 20 років кількість поліцейських було скорочено вдвічі – до 3,5 тисяч на всю країну. Багато робіт, де раніше працювали люди в погонах, в Естонії зробили цивільними. У 2005 р. в Естонії стартував проект «Електронна поліція». Основним завданням проекту було надання співробітникам поліції можливості виконувати свою роботу незалежно від їхнього місцезнаходження. Робочі станції системи встановлені в кожній патрульній машині та забезпечують поліцейським оперативний доступ до всієї необхідної інформації. Якщо раніше на переговори по рації йшло по 15 – 20 хвилин, то всі необхідні дані можуть бути отримані протягом декількох секунд. При цьому у штаб-квартирі поліції в режимі реального часу спостерігають за переміщеннями та місцезнаходженням усіх патрулів. На поліцейському сайті громадяни мають можливість робити офіційні запити, стежити за розглядом своєї адміністративної чи кримінальної справи, сплачувати мита та інше.

На даний час у європейських державах, згідно офіційних даних Євростату, реалізується біля сорока різного роду регіональних програм й ініціатив щодо цифрової трансформації, зокрема й у сфері запобігання та протидії корупції. Йдеться насамперед про Industrie 4.0 та Hightech-Strategie Innovationen für Deutschland (Німеччина); Alliance pour l'Industrie du Futur та Plan national pour un numérique inclusif (Франція); Industrie 4.0 Oesterreich (Австрія); Digital For Industry Luxembourg (Люксембург); Stortingsmelding «Data som ressurs – Datadrevet økonomi og innovasjon» (Норвегія); Die Strategie Digitale Schweiz (Швейцарія); Made different – Factories of the future (Бельгія); Impact 2030: Ireland's Research and Innovation Strategy (Ірландія); Smart Industry та För ett hållbart digitaliserat Sverige (Швеція); IPAR 4.0 National Technology Initiative (Угорщина); Manufacturing Academy of Denmark та Strategi for Danmarks Digitale Vækst (Данія); Industria Conectada 4.0 (Іспанія); Industria 4.0 та Fabbrica Intelligente (Італія); Pramonė 4.0 (Литва); Průmysl 4.0 (Чехія) та багато інших. Усі вони повною мірою кореспондуються з принципами і цілями Цифрового порядку денного для Європи, Стратегією єдиного цифрового ринку для Європи, Стратегією «Європа – 2020» та Планом дій Європейського Союзу щодо електронного уряду.

В інших регіонах світу найбільше поширення отримали такі цифрові ініціативи як-от: Information Superhighway, National Broadband Plan та Digital Economy Agenda (США); e-Japan Priority Policy Program (Японія); The National Digital Economy Strategy (Австралія); 5G+ Strategy for Innovation Growth (Респ. Корея), Digital Operations Strategic Plan: 2021-2024 (Канада) тощо. Загалом же, згідно даних ЮНКТАД, тільки у період 2012-2017 рр. у різних країнах світу були розроблені і впроваджені 102 національні цифрові стратегії, які стосуються цифровізації публічних послуг, державного управління, управління інфраструктурою, державних закупівель, запобігання та протидії корупції [99, с. 191].

Пріоритетними завданнями зазначених стратегій є визначення ключових напрямів державної підтримки у сфері цифровізації, активізація інвестицій у розвиток цифрових технологій, стимулювання інноваційної діяльності, сприяння комерціалізації інноваційних рішень, а також технологічна кооперація між суб'єктами науково-дослідної сфери. Крім того, важливою складовою є формування інтегрованої інфраструктури, що забезпечує ефективне ухвалення управлінських рішень у контексті цифрової трансформації економіки.

У цьому контексті багато держав акцентують увагу на розвитку цифрових технологій, здатних підвищити конкурентоспроможність національних компаній на міжнародній арені та забезпечити довгострокові економічні вигоди. Зокрема, пріоритет віддається розвитку сучасних систем зв'язку, телекомунікаційної інфраструктури, хмарних сервісів, промислового інтернету, інтернету речей, штучного інтелекту, а також хмарних обчислень.

Упродовж останніх років цілі національних стратегій у сфері промислової цифровізації зазнали значної еволюції, проте низка напрямів зберігає своє ключове значення навіть у довгостроковій перспективі. Серед таких пріоритетів можна виділити вдосконалення системи цифрового урядування, розбудову телекомунікаційної інфраструктури, стимулювання інновацій у сфері цифрових технологій, а також розвиток компетенцій і навичок, необхідних для успішної цифрової трансформації.

Водночас завдання, пов'язані з індивідуальним переходом на цифрові технології, удосконаленням механізмів захисту прав споживачів та оптимізацією управління інтернетом, займають нижчі позиції за рівнем пріоритетності в рамках реалізації національних стратегій промислової цифровізації.

Тут варто наголосити, що *Єврокомісія* надає нині потужну підтримку європейському бізнесу в його адаптації до нової цифрової реальності шляхом координування відповідних національних ініціатив держав-членів ЄС, концентрації інвестиційного капіталу у діджитал-сфері та підвищення

цифрових компетенцій робочої сили. Наприклад, у новій Цифровій стратегії Великобританії, яка набула чинності у 2017 р., виокремлено сім стратегічних напрямів діджиталізації британської економіки: розбудова цифрової інфраструктури, забезпечення доступу до цифрових даних кожному британцю, створення кращих умов для бізнес-діяльності через інтернет-канали, надання допомоги бізнесу у цифровізації, забезпечення безпеки кіберпростору, державне обслуговування в режимі онлайн, використання накопичених економічних даних.

В Японії головним державним документом, котрий визначає стратегічні напрями розвитку цифрових технологій, є ухвалена у 2014 р. ІКТ-стратегія розумної Японії [90]. Головною її стратегічною ціллю є масштабне генерування інноваційних розробок на основі ІКТ-конвергенції товарів і послуг, досягнення якої лежить у площині:

- по-перше, активізації діяльності регіонів на основі розвитку проєктів розумних міст, створення баз даних геопросторової інформації про населені пункти;
- по-друге, розв'язання найбільш актуальних проблем соціального розвитку на основі масштабного застосування ІКТ у сфері освіти, охорони здоров'я, ліквідації наслідків стихійних й екологічних лих тощо;
- по-третє, забезпечення безкоштовного, загальнодоступного, стаціонарного безпроводного доступу до інтернет-мережі;
- по-четверте, створення удосконаленої багатомовної системи голосового перекладу в рамках Глобального комунікативного проєкту та реалізації цілої низки інших ініціатив та ін.

Окрім того, у 2016 р. побачив світ П'ятий базовий план науково-технологічного розвитку Японії [89], в якому було чітко окреслено стратегічну ціль держави щодо здобуття конкурентної диспозиції глобального лідера на основі всебічного розвитку національного людського капіталу, створення надінтелектуального суспільства 5.0, а також системного технологічного переозброєння промисловості на базі повної конвергенції

створених у кожному секторі японської економіки мережеских платформ, їх всебічної взаємодії з кіберфізичними системами та технологіями інтернету речей.

Отже, цифрова трансформація суспільства є потужним інструментом у подоланні корупції, оскільки сприяє підвищенню прозорості, підзвітності та доступності державних послуг. Аналіз міжнародного досвіду свідчить про ефективність впровадження цифрових технологій для зниження корупційних ризиків у різних сферах суспільного життя.

Одним із прикладів є система «OPEN» у Південній Кореї, яка дозволила громадянам контролювати адміністративні процеси, забезпечуючи відкритий доступ до інформації та обов'язкове розслідування скарг на корупцію. Це новаторське рішення продемонструвало, як цифрові інструменти можуть підвищити прозорість державного управління та сприяти поширенню таких підходів в інших країнах.

Сінгапур застосовує комплексний підхід, поєднуючи законодавчі заходи, включаючи «презумпцію корумпованості», із цифровізацією адміністративних послуг, що значно знижує можливості для корупції. Висока оплата праці державних службовців і прозорість звітності також зменшують стимули до зловживань.

У Фінляндії створено платформи для інтеграції громадян у процеси управління публічними справами через онлайн-сервіси. Такі ініціативи, як otakantaa.fi, lausuntopalvelu.fi та kansalaisaloite.fi, сприяють залученню громадськості до прийняття рішень, що є важливим елементом запобігання корупції через підзвітність і відкритість.

Естонія стала піонером у створенні «електронного уряду», що мінімізує контакт між чиновниками та громадянами. Використання єдиної бази даних, автоматизація адміністративних процесів і впровадження таких сервісів, як електронне голосування, зробили корупцію практично неможливою. Інновації у правоохоронних органах, наприклад, проект «Електронна поліція», забезпечили оперативність і прозорість роботи.

Європейські ініціативи, такі як «Індустрія 4.0» та подібні стратегії, підкреслюють значення цифровізації у забезпеченні конкурентоспроможності економік, зокрема через розвиток телекомунікаційної інфраструктури, інтернету речей та штучного інтелекту. Приклади з інших регіонів світу, як-от США, Японії та Канади, демонструють глобальну тенденцію до адаптації цифрових технологій для вирішення соціально-економічних викликів.

3.2. Пріоритетні напрямки розвитку цифрової трансформації (на прикладі економіки України) у повоєнний період у контексті її інтеграції у європейський цифровий простір

Розпочата 24 лютого 2022 року повномасштабна збройна агресія росії проти України стала найбільшим військовим конфліктом у Європі з часів завершення Другої світової війни. Здійснений акт агресії порушив цілу низку багатосторонніх міжнародних угод, що гарантували територіальну цілісність України в її визнаних кордонах. Він також піддав сумніву засади, норми та принципи міжнародного права, сформовані після Другої світової війни, а також підірвав функціонування системи міжнародного порядку, створеної в другій половині ХХ століття.

Масштаби руйнувань, скоєні агресором злочини проти людяності, а також жорстокість конфлікту викликали глобальну стурбованість та змусили світову спільноту переосмислити підходи до формування зовнішньої політики держав. Вони також спричинили суттєві зміни у конфігураціях геополітичних альянсів, безпекових системах та оборонних стратегіях країн. У результаті російсько-українська війна висунула на перший план необхідність повного оновлення архітектури європейської та міжнародної безпеки на основі нових принципів, що передбачають справедливе покарання агресора та його обов'язок відшкодувати всі завдані Україні збитки через репарації.

Російсько-українська війна спричинила значні економічні втрати, зумовлені масштабними руйнуваннями промислових об'єктів, інфраструктури та ключових секторів економіки. Зокрема, постраждали житловий сектор (38% від загальної кількості пошкоджень), аграрний сектор (7%), енергетика (8%), транспортна інфраструктура (26%) і торговельна сфера (8%) [95, с. 20].

Крім прямих руйнувань, війна призвела до низки деструктивних наслідків, які суттєво вплинули на функціонування економіки України. Серед них – розрив логістичних та постачальницько-збутових ланцюгів у різних секторах, знищення великої кількості біологічних екосистем, екоцид та масштабні злочини проти довкілля. Війна також зумовила зниження надійності електропостачання і втрату цілісних виробничих та електрогенераційних об'єктів, які були викрадені або вивезені російськими окупантами.

Станом на 24 лютого 2023 року, через рік після початку повномасштабної війни, прямі збитки, завдані економіці України, перевищили 135 млрд дол. США [96, с. 20]. кщо врахувати непрямі втрати, такі як скорочення національного ВВП на 40%, втрата 30-50% виробничих потужностей, зниження курсу української гривні до основних резервних валют на 25% у 2022 році, припинення інвестиційної діяльності, масовий відтік робочої сили за кордон, а також значне збільшення оборонних і соціальних витрат, загальні економічні збитки, за оцінками експертів Групи Світового банку, сягнули 290 млрд дол. США [96, с. 20].

Водночас оцінки Міністерства економіки України та KSE Institute є ще вищими й варіюються в межах 543-600 млрд дол. США [56]. Лише за рік війни в Україні було повністю зруйновано, пошкоджено або захоплено понад 4,4 тис. житлових будинків, більше 90 виробничих підприємств, близько 400 освітніх закладів, понад 130 закладів охорони здоров'я, 8 цивільних аеропортів, 10 військових аеродромів, а також 7 тепло- та гідроелектростанцій (рис. 3.1).

Однією з найбільш постраждалих підсистем української економіки внаслідок російської агресії стала цифрова та телекомунікаційна інфраструктура. Ще до війни вона відігравала ключову роль у постіндустріальному розвитку країни, зокрема в розбудові ІТ-індустрії, електронної комерції та створенні інституційних платформ для стартапів. Прямі втрати цієї галузі за перший рік війни оцінюються в 1,7 млрд дол. США.

До цієї суми входять збитки, понесені фіксованими провайдерами широкопasmового доступу до інтернету (0,8 млрд дол.), мобільними операторами (0,6 млрд дол.), постачальниками поштових послуг (0,2 млрд дол.) та мовниками (0,1 млрд дол.). Основні руйнування цифрової та телекомунікаційної інфраструктури спостерігалися в регіонах, що перебували у зоні активних бойових дій або поблизу фронту. Зокрема, найбільше постраждали Харківська область (20% загальних збитків сектору), Донецька (19%), Запорізька (15%) та Херсонська (13%). [96, с. 95].

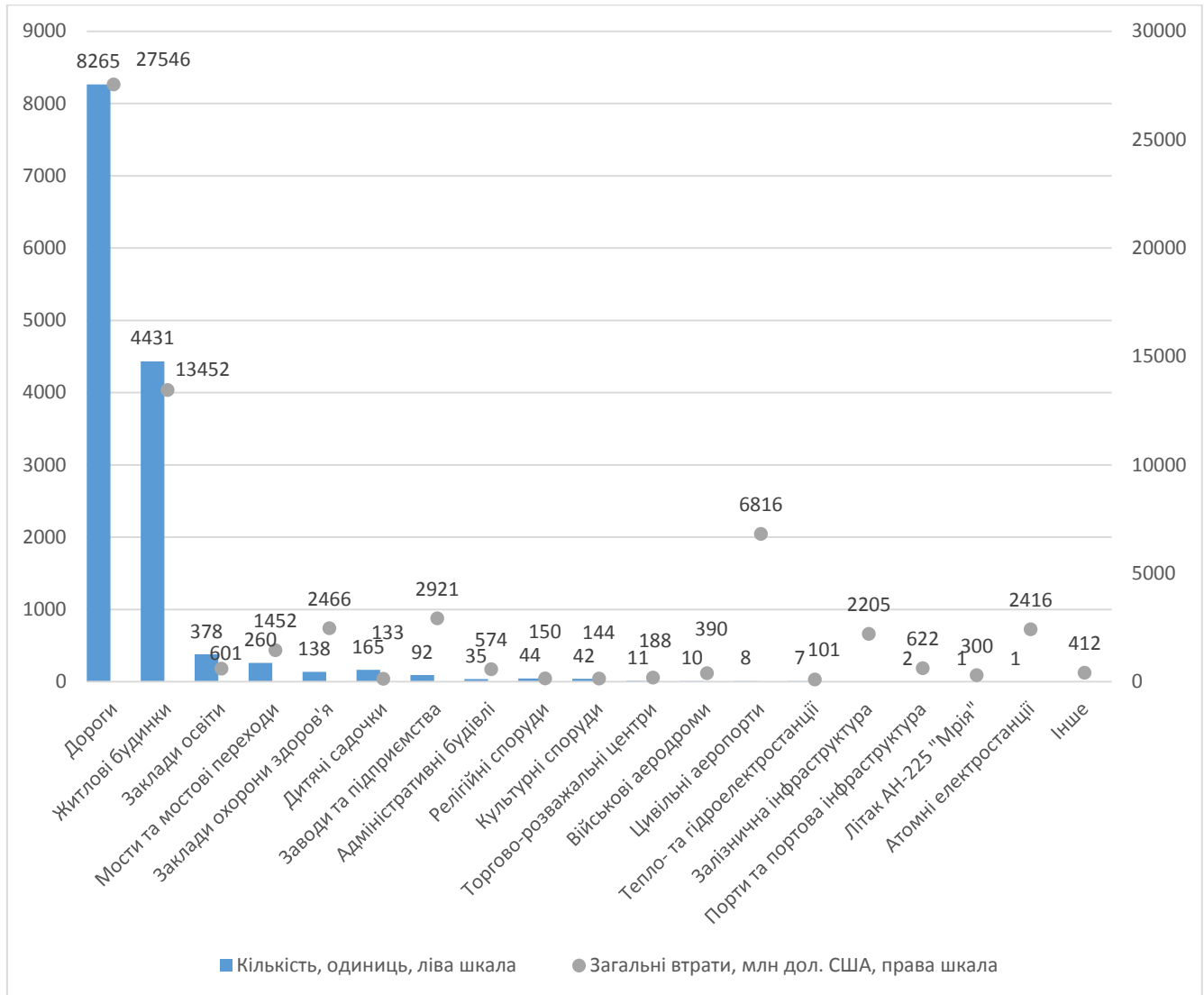

Рис. 3.1. Загальні втрати української економіки від повного руйнування фізичної інфраструктури станом на 24 березня 2023 р.

Російська збройна агресія завдала серйозних збитків майже 730 українським операторам електронних комунікацій, які надають послуги фіксованого доступу до інтернету. На деокупованих територіях руйнування мереж сягають майже 100%. Постійні кібератаки та фізичні пошкодження цифрової інфраструктури, завдані російськими окупантами, призвели до значного погіршення якості передачі даних. Станом на 1 травня 2022 року швидкість фіксованого інтернету знизилася на 13%, а мобільного – на 26%.

На той самий період у понад 12% населених пунктів України споживачі повністю втратили доступ до послуг мобільного зв'язку, а у 3% – цей доступ

був частковим. Одночасно вийшли з ладу понад 3,5 тис. базових станцій мобільних операторів, що становить близько 11% їх загальної кількості [10, с. 22]. Це відбулося на тлі того, що ще у 2020 році лише 25% населення України мали доступ до мережі 4G-інтернету [67, с. 1.

Відновлення та розбудова цифрово-орієнтованої економіки України неможливі без забезпечення всіх груп споживачів стабільним і надійним доступом до високошвидкісної широкопasmової інтернет-мережі. Це є основною передумовою для трансформації економіки на базі сучасних цифрових технологій.

Під час війни українські інтернет-оператори зіткнулися з серйозною проблемою: значна частина їхніх мереж і технологічного обладнання опинилася на окупованих територіях або в зонах активних бойових дій. Це створило необхідність підтримання функціонування таких мереж для забезпечення інтернет-послуг на підконтрольних Україні територіях, що, у свою чергу, призвело до практичного обнуління доходів операторів. Витрати на підтримку інфраструктури значно зросли, що спричинило фінансову неспроможність виконувати кредитні зобов'язання перед банками.

Така ситуація ставить під загрозу стабільність роботи цифрової інфраструктури країни, обмежує доступ споживачів до цифрових послуг і унеможлиблює подальшу продуктивну діяльність операторів інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). У результаті, це гальмує розвиток цифрової економіки України та створює перешкоди для її повноцінної трансформації в умовах сучасних викликів.

Оцінка фінансових потреб для відновлення цифрової та телекомунікаційної інфраструктури України на період 2023–2033 років наразі становить понад 4,5 млрд дол. США. Зокрема, на короткостроковий період (2023–2026 роки) передбачено 3,1 млрд дол. США, тоді як на середньо- та довгостроковий періоди (2027–2033 роки) необхідно 1,5 млрд дол. США.

Тому, загальний обсяг фінансування розподіляється наступним чином: 1,8 млрд дол. США передбачено для реконструкції інфраструктурних об'єктів, а 2,7 млрд дол. США – для відновлення та забезпечення надання цифрових послуг споживачам. Ці інвестиції є критично важливими для відновлення роботи цифрової інфраструктури та забезпечення стабільного функціонування інформаційно-комунікаційних сервісів в Україні (додаток А).

Важливою реакцією уряду України на украї деструктивний вплив російської збройної агресії на процеси цифрової трансформації національної економіки стало ухвалення у 2022 р. на загальнодержавному рівні трьох головних документів, а саме: «Цифрова інфраструктура, відновлення та розвиток Інтернету», «Державні послуги та реєстри» та «Цифрова економіка». Зауважимо, що зазначені документи були розроблені на короткостроковий період до кінця 2022 р., середньостроковий період з 2023 р. по 2025 р. та довгостроковий періоди з 2026 р. по 2032 р., що засвідчує їх стратегічний характер та поетапність впровадження планових заходів й інструментів щодо цифрової трансформації економіки України та запобіганню корупції під час війни та у повоєнний період.

Особливого значення для забезпечення цифрової безпеки вітчизняного соціально-економічного значення за умов російської агресії заслуговує також ухвалений Закон «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» №1946-IX від 14.12.2021 р. [9; 38]. Даний закон започаткував пільговий режим оподаткування доходів ІТ-компанія на спеціальних умовах, а саме: резидентів Дія Сіті, включених до спеціального реєстру Міністерства цифрової трансформації України. Мова йдеться про зниження ставок оподаткування фонду заробітної плати та соціальних внесків тих фахівців, котрі працюють у науково-дослідній сфері; можливість для резидентів Дія Сіті перейти на 9% оподаткування операцій з виплати дивідендів та процентів на користь тощо.

Надзвичайно важливу роль у пришвидшенні цифрової трансформації економіки України та її інтеграційний процес у європейський цифровий простір відіграють програми «Рамкова програма цифрової трансформації» та «Цифрова Європа» на період до 2027 р. У рамках «Цифрова Європа» для України відкриваються широкі можливості щодо залучення грантового фінансування за Програмою Європейського Союзу «Connecting Europe Facility» загальним обсягом біля 6 млрд євро за цілою низкою проривних на сьогодні ІКТ-напрямів в тому числі і запобіганню та протидії корупції за допомогою цифрових трансформацій [37].

Додатковими чинниками, котрі забезпечили відносну стабільність функціонування вітчизняного діджитал-простору під час військової агресії, стали також досягнутий у довоєнний період доволі високий рівень розвитку вітчизняного ІТ-сектору; переведення у цифровий режим усієї системи надання населенню державних послуг; запуск інтегрованої системи електронної ідентифікації та системне впровадження технології SmartID; поглиблення міждержавного співробітництва України з країнами-партнерами у сфері оптимізації електронних реєстрів даних; впровадження у нашій державі системи електронної товарно-транспортної накладної; запуск пілотного проекту оцифрування процедур митного оформлення товарів; налагодження системи захищеного мультигігабітного інтернет-зв'язку для обміну даними між Україною та загальноєвропейською мережею загальноосвітніх і наукових закладів GÉANT тощо [19].

Програма «Держава у смартфоні», розгалужена мережа регіональних і локальних центрів з надання адміністративних послуг, а також цифрова платформа та додатки «Дія», а саме «Малюк», Цифрова освіта; Смарт Дія, Бізнес, Електронний кабінет забудовника, у своїй сукупності дали змогу на високому функціональному, організаційному і технологічному рівнях підтримувати надання населенню широкого спектру державних сервісів. Усі зазначені інструменти ґрунтуються на зручному для користування каталозі

державних послуг, що забезпечує високі якісні кондиції обслуговування населення.

Маємо зазначити, що попри величезні матеріальні, фінансові та людські втрати, які несе Україна унаслідок неспровокованої агресії сусідньої держави-терористки, саме сьогодні закладається, на нашу думку, міцне підґрунтя повоєнного відновлення вітчизняної економіки на засадах цифрової трансформації. Вважаємо, що подібного роду економічне відновлення нашої держави повинно ґрунтуватись на системній її структурній модернізації у форматі цифрової парадигми. Вона має бути реалізована на основі глибокої інтеграції України до європейського цифрового простору та спиратись на чинні нині рамкові і стратегічні документи Європейського Союзу у векторі цифрової трансформації.

Інтеграція України до Європейського цифрового простору повною мірою «вписується» у реалізацію Євросоюзом Політики Східного партнерства. Співпраця України до 2020 р. з у площині цифрової трансформації економіки ґрунтувалась на ухваленій Дорожній карті з чіткою ідентифікацією ключових напрямів національного цифрового ринку із загальноєвропейським. У травні 2019р. в Україні стартувала Програма EU4Digital, спрямована на всебічну підтримку з боку Європейського Союзу процесу розбудови у державах Східного партнерства цифрового суспільства з метою нарощування конкурентних переваг єдиного цифрового ринку і самого ЄС, і усіх його держав-партнерів. Саме у Програмі EU4Digital було чітко конкретизовано пріоритетні напрями інтеграції України у Європейський цифровий простір, а саме: уніфікація норм і правил функціонування телекомунікаційного сектору й електронної торгівлі; безпека та кіберстійкість; інвестиції в ІКТ-інновації; розвиток цифрових навичок і компетенцій; а також розбудова цифрової системи охорони здоров'я та запобіганню корупції [19]. Доцільно зауважити, що за усіма перерахованими напрямками інтеграції у європейський цифровий простір нашої державі вдалось досягти неабиякого прогресу. Зокрема,

Європейський Союз лише на підтримку в Україні системи електронного урядування, кібербезпеки та впровадження телекомунікаційних зобов'язань в рамках Поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі у період збройної агресії російської федерації виділив фінансування у розмірі 25 млн євро [94].

Таким чином, глибока інтеграція України до Європейського цифрового простору потребує від нашої держави реалізації цілого комплексу нормативно-правових, інституційно-регуляторних, організаційно-економічних, фінансових та адміністративних механізмів, здатних у сукупності забезпечити переведення усіх структурних підсистем вітчизняної економіки на цифрові засади функціонування. Так, згідно поставлених ще у 2019 р. Міністерством цифрової трансформації України цілей, на період до 2024 р. для громадян та вітчизняного бізнесу в онлайн-режимі мають бути доступні 100% усіх публічних сервісів. Одночасно необмежений доступ до високошвидкісного інтернету повинні мати 95% українських населених пунктів, об'єктів транспортної і соціальної інфраструктури; питома вага ІТ-продукції у валовому внутрішньому продукті України має досягти 10%; а 6 млн українців повинні бути включені у програми і проєкти розвитку цифрових навичок [19]. І хоча російсько-українська війна внесла суттєві корективи у ці плани, однак їх повномасштабна реалізація в обов'язковому порядку має відбутись у рамках повоєнного відновлення економіки нашої держави.

Спираючись на ключові пріоритети інтеграції України у європейський цифровий простір та з метою системної цифрової трансформації вітчизняної економіки, можна визначити наступні її механізми й інструменти. Перший напрям – це оперативні дії нашої держави щодо поглиблення співробітництва з Євросоюзом у царині протидії кіберзагрозам з боку російської федерації.

Виходячи з цього, ключовими на сьогодні є розроблення та ухвалення Україною національного плану реагування на непередбачувані кіберзагрози,

покрокове впровадження норм Директиви Євросоюзу у сфері кібербезпеки NIS Directive (EU 2016/1148) [19]; а також прискорення реалізації нашою державою проекту «Підтримка ЄС для зміцнення кібербезпеки в Україні». Даний проект, загальним обсягом фінансування у 17,4 млн євро, спрямований, як відомо, на удосконалення у нашій державі чинної системи цифрового сервісного обслуговування населення та електронного урядування на основі розвитку цифрових послуг та єдиного порталу державних послуг «Дія»; поліпшення обміну інформаційними даними між реєстрами та сервісними операторами; розбудову інфраструктурного забезпечення системи електронної ідентифікації та довірчих послуг згідно регламенту ЄС щодо електронних трансакцій в межах його внутрішньоінтеграційного ринку eIDAS; а також розвиток системи діджитал-управління кримінальними справами [7].

Наступним напрямом цифровізації економіки України є розбудова загальнонаціональної системи обрахунку і системної цифровізації економічних процесів за активної участі уряду, бізнес-спільноти та представників вітчизняного громадянського суспільства. Його реалізація пов'язана з:

- розробленням й ухваленням Закону України «Про удосконалення сфери статистики з цифрової трансформації економіки» з урахуванням аналітичного інструменту ЄС з оцінки процесів цифрової трансформації економіки – Індексу цифрової економіки та суспільства та вжиттям заходів щодо включення нашої держави до розраховуваних на сьогодні міжнародних та європейських індексів оцінки рівня національного цифрового розвитку;

- по-друге, чітким правовим унормуванням питання, пов'язаного із законодавчою ідентифікацією усієї системи державних владних органів, наділених функціональними повноваженнями щодо збирання, оброблення, узагальнення і передавання Європейській комісії усіх показників і субіндексів, за якими здійснюється розрахунок Індексу DESI;

- по-третє, комплексною оцінкою ступеня впливу цифровізації на різні сектори української економіки на основі застосування технологій блокчейну, штучного інтелекту, електронної комерції та ін.;

- по-четверте, формуванням загальнонаціональної системи цифрових даних у розрізі таких категорій як-от: цифрові навички, цифрові технології у бізнесі, цифрові публічні послуги, цифрові компетентності запобігання та протидії корупції.

Третім напрямом цифрової трансформації економіки України у контексті її інтеграції у європейський цифровий простір є забезпечення максимального покриття території нашої держави мобільним зв'язком не нижче рівня 4G та підключення усіх вітчизняних підприємств і громадян до широкопasmового інтернету [63, с. 66]. Таким чином, у міру повоєнної відбудови в Україні дорожнього полотна необхідно передбачити можливість прокладання оптоволоконних кабелів по усій території нашої держави, навіть на умов тимчасової неспроможності інтернет-операторів надавати необхідні населенню і бізнес-структурам цифрові сервіси. Це вимагає впровадження з боку Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку (НКЕК), стимулюючих заходів щодо глибокого прокладення інтернет-операторами оптоволоконних мереж та повної їх відмови від застосування старих технологій [67, с. 4].

Четвертий напрям системної цифрової трансформації економіки України у контексті її інтеграції у європейський цифровий простір пов'язаний із забезпеченням подальшої адаптації вітчизняного законодавства до чинних норм і вимог законодавства Євросоюзу у сфері регулювання регіонального цифрового ринку. Йдеться насамперед про такі його аспекти як: транскордонна електронна ідентифікація здійснених операцій, платіжних систем та електронних платежів; захист прав інтелектуальної власності; забезпечення кібербезпеки та захист персональних даних. Реалізація даного напрямку цифровізації національної

економіки потребує також забезпечення належної техніко-технологічної спроможності та повної конвергенції української системи ідентифікації електронних підписів із європейською системою. Це стане запорукою досягнення взаємного визнання електронних довірчих послуг з боку України і ЄС, гарантування належних їх якісних кондицій для споживачів з числа компаній, фірм та різного роду інституцій, локалізованих на території держав-членів даного інтеграційного блоку, а також значне спрощення режиму отримання українцями широкого спектру цифрових послуг за кордоном і значно збільшить спектр цифрових інструментів запобігання та протидії корупції.

Характеризуючи стратегічні напрями системної цифрової трансформації економіки України у контексті її інтеграції у європейський цифровий простір, окремої уваги заслуговує також долучення нашої держави до впроваджуваної у Євросоюзі у період 2021-2027 рр. політичної ініціативи – Плану дій цифрової освіти. Дана ініціатива спрямована на досягнення двох стратегічних цілей: з одного боку, підтримка розбудови у ЄС високоефективної і диверсифікованої екосистеми цифрової освіти; а з другого – неухильне підвищення рівня цифрових навичок, грамотності і компетентностей громадян держав-членів даного інтеграційного блоку з метою динамізації процесів цифрової трансформації європейської економіки та нівелювання нерівності на міждержавному і внутрішньодержавному рівнях.

У контексті повоєнного відновлення України ключового значення набуває також питання щодо впровадження широкого спектру цифрових рішень та інструментів, спрямованих на значне спрощення усіх бюрократичних процесів, ефективне управління відновлювальними інвестиційними проєктами та розбудову інтегрованої на загальнодержавному рівні цифрової платформи постійного моніторингу стану їх реалізації. Йдеться насамперед про глибоку готовність наявних в Україні інформаційних даних з різних електронних-реєстрів, аукціонів та

електронних платформ, а саме: Prozorro, Prozorro.Sale, Порталу державної електронної системи у сфері будівництва, Єдиного порталу державних послуг Дія та ін. Вони є запорукою забезпечення високих стандартів якості, транспарентності, обліку, підзвітності та ефективності управління усіма стадіями відбудовних інвестиційних проєктів у нашій державі – від надходження донорського фінансування від міжнародних партнерів до їх розподілу і кінцевого використання.

Узагальнюючи вищенаведене, можемо стверджувати, що реалізація комплексу заходів щодо інтеграції України у європейський цифровий простір здатна забезпечити не тільки повну транспарентність діяльності владних органів, ефективну систему електронного урядування, спрощення умов бізнесової й інвестиційної діяльності, але й значне прискорення макроекономічного зростання нашої держави, нарощування обсягів національного виробництва та експорту, підвищення ефективності діяльності існуючих індустрій та формування у структурі економіки якісно нових – цифрових – секторів, здатних продукувати товари і сервіси з високою часткою доданої вартості. Дане питання набуває особливої важливості у контексті повоєнного відновлення національної економіки, яке має ґрунтуватись на цифровій парадигмі та орієнтуватись на зміцнення конкурентних позицій України на глобальних ринках та переведення національної економіки на зелені засади з метою нарощування її внеску у досягнення Цілей сталого розвитку ООН. Окрім того, застосовувані у повоєнному відновленні економіки України цифрові рішення й інструменти мають бути спрямовані на нівелювання ризиків неефективного використання залученого від міжнародних партнерів і донорських організацій зовнішнього фінансування, а також усунення усіх можливих штучних маніпуляцій з боку ворогів нашої держави.

Висновки до розділу 3

Досвід зарубіжних країн і міжнародних ініціатив демонструє інтеграцію цифрових стратегій у широкий спектр економічної діяльності.

Програми, такі як Industrie 4.0, Digital Europe та EU4Digital, сприяють модернізації економік через впровадження інноваційних технологій, розвиток інфраструктури та інтеграцію цифрових рішень у системи урядування.

Розділ акцентує увагу на значних викликах, що постали перед Україною через війну, яка зруйнувала цифрову інфраструктуру та знизила доступність послуг. Однак наголошується, що навіть у цих умовах було закладено підґрунтя для повоєнного відновлення економіки на основі цифрової трансформації. Ухвалені стратегічні документи, такі як «Держава у смартфоні» та пов'язані з ними ініціативи, спрямовані на забезпечення прозорості, підзвітності та підвищення ефективності управління.

Підсумовуючи, цифрова трансформація визначена як ключовий інструмент не лише для протидії корупції, але й для прискорення економічного зростання, інтеграції України у європейський цифровий простір, а також створення нових цифрових секторів. Усе це має ґрунтуватися на зміцненні нормативно-правової бази, розвитку цифрових навичок населення та модернізації інфраструктури. Особливу увагу слід приділити кібербезпеці, оскільки збереження стійкості цифрової економіки є важливим аспектом її майбутнього розвитку. Загалом показники NCSI показали, що Україна має різний рівень розвитку у різних аспектах кібербезпеки. З одного боку, вона має певні досягнення в розвитку кібербезпеки, з іншого боку, існують області, де є потреба у вдосконаленні та посиленні зусиль для забезпечення повноцінного захисту кіберінфраструктури та ефективного реагування на кіберзагрози.

Отже, цифрова економіка виступає не лише як ключовий фактор розвитку країн, але й як потужний інструмент у протидії корупції та забезпеченні економічної безпеки. Україна, як і багато інших країн, активно впроваджує цифрові технології з метою покращення економічної ситуації та конкурентоспроможності на міжнародному рівні.

Боротьба з корупцією є складним і багатограним завданням, яке вимагає комплексного підходу та впровадження різноманітних заходів. Хоча цифрова трансформація може грати важливу роль у забезпеченні прозорості, контролю та ефективності в державних операціях, інші фактори також мають суттєвий вплив на рівень корупції. Створення сильних інституцій, які відповідають за боротьбу з корупцією, розробка та впровадження ефективних законів, а також забезпечення відповідальності за корупційні дії є ключовими елементами. Освіта та підвищення обізнаності громадян також є важливим кроком у подоланні корупції, стимулюючи чесність та моральні цінності. Зростаюча цифрова залежність також створює ризики, зокрема у сфері кібербезпеки. Важливо забезпечити належний рівень кібербезпеки, щоб запобігти кібератакам та зловживанням, які можуть загрожувати не лише економічній безпеці, але й національній безпеці в цілому. Всупереч можливим загрозам, цифрова трансформація все ж може стати важливим інструментом для забезпечення економічної безпеки, якщо правильно підходити до впровадження та захисту цифрових даних.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукової задачі щодо визначення природи та рушійних сил цифрової трансформації на шляху запобігання та протидії корупції. Це дало авторці змогу сформулювати низку висновків теоретичного та практичного значення:

1. Досліджено еволюцію розвитку цифрової трансформації та її сутнісний зміст, що сприяло з здійснити аналіз сутності, змісту, форм і основних детермінант корупції як соціального явища в системі державного управління. Дослідження вказало на актуальність проблеми ефективності запобігання корупційним проявам, зокрема необхідність виявлення детермінант, які сприяють вчиненню корупційних злочинів, для розробки дієвих профілактичних заходів.

Встановлено, що значним недоліком чинного антикорупційного законодавства є відсутність криміналістичної експертизи під час його прийняття. Така експертиза має бути комплексною, із залученням фахівців у галузі права, економіки, політології, правозахисту та представників правоохоронних органів, для запобігання негативним наслідкам застосування норм відповідальності за порушення законодавчих актів.

Аналіз економічних факторів засвідчив, що основною причиною корупції є економічна криза, яка призвела до суттєвих деформацій соціально-економічних відносин у суспільстві. Дослідження соціально-психологічних чинників виявило їхній прояв у деморалізації суспільства, недостатньому рівні організованості та активності громадян, а також їхній пасивності щодо порушень з боку влади. Це зумовлює несправедливий перерозподіл матеріальних благ на користь олігархічних груп, поглиблення майнової нерівності, зростання бідності та соціальних протиріч.

У результаті дослідження визначені причини та умови вчинення корупційних злочинів, які мають специфічні риси за формою та змістом.

Основною безпосередньою причиною таких правопорушень є антигромадська спрямованість особистості, яка проявляється у зневажливому ставленні до виконання службових обов'язків та нехтуванні потребами суспільства у раціональному управлінні.

2. Систематизовано та уточнено категорійно-понятійне поле дослідження. Вітчизняні вчені трактують корупцію як суто протиправну діяльність, сутність якої полягає у підкупі державних службовців і громадських діячів, підкупі та зловживанні службовим становищем, розкраданні державного, колективного чи приватного майна, нецільовому використанні бюджетних коштів, посадових осіб, які займаються підприємницькою діяльністю, сприянні комерційній діяльності певних осіб з корисливою метою, надання їм невинуватених переваг і пільг, призначення на посади некомпетентних осіб тощо.

З погляду правової науки корупція – це: використання статусу посади та службових повноважень, а також повноважень для задоволення особистого інтересу або інтересів третіх осіб; підкуп посадових осіб; зловживання владою або службовим становищем, здійснене в певних особистих інтересах; елемент (ознака) організованої злочинності.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» визначено, що «корупцією є використання особою, яка зазначена у частині першій цієї статті, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей шляхом одержання неправомірних вигод або прийняття таких вигод чи прийняття обіцянок/пропозицій таких вигод для себе чи інших осіб або відповідно обіцянки/пропозиції чи надання неправомірних вигод особі». В частині першій статті 3, доповнено, «або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи відповідних можливостей, пов'язаних з ними».

Ми підтримуємо визначення, висловлене вітчизняними вченими Н. Корчак, М. Мельник та В. Попов, які розглядають корупцію як цілісну систему зі складною структурою взаємопов'язаних елементів правового, політичного, соціального, філософського, ідеологічного та морального характеру, як різновид соціальної корозії, якою руйнуються та роз'їдаються органи державної влади, держава та суспільство в цілому.

3. Здійснено характеристику державно-управлінській діяльності України у сфері розвитку цифровими трансформаціями на шляху запобігання та протидії корупції в частині нормативно-правового забезпечення. Цифровізація сприяє підвищенню рівня прозорості державного управління, посиленню громадського контролю, зменшенню бюрократизації суспільства, очевидно, може підвищити рівень економічного зростання та зменшити рівень корупції в країні. Використання цифрових технологій у державі дозволять розширити доступ громадян до публічної інформації, перевіряти діяльність органів державного управління та місцевого самоврядування, цифровізувати адміністративні послуги та надати можливість повідомляти про корупцію спеціалізованим органам влади.

В роботі здійснено аналіз вітчизняного нормативно-правового забезпечення цифрових технологій, які сприяють запобіганню та протидії корупції, особливо в процесі інтеграції до членства в ЄС – десятки підзаконних актів, зокрема – нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, НАЗК, Міністерства юстиції України та інші

Остання Антикорупційна стратегія України розроблена та затверджена Законом України “Про основи державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2021-2025 роки”], метою якої є визначені шляхи для досягнення у запобіганні та протидії корупції, а також забезпеченні узгодженості та системності антикорупційної діяльності в усіх органах державної влади та органах місцевого самоврядування. У цій

Антикорупційній стратегії корупція розглядається як головна перешкода для сталого економічного зростання та побудови ефективних демократичних інститутів для всіх.

4. Розкриті тенденції розвитку державної політики у забезпеченні економічної безпеки в умовах цифровізації суспільства. В контексті повоєнного відновлення України ключового значення набувають питання щодо впровадження широкого спектру цифрових рішень та інструментів, спрямованих на значне спрощення усіх бюрократичних процесів, ефективне управління відновлювальними інвестиційними проєктами та розбудову інтегрованої на загальнодержавному рівні цифрової платформи постійного моніторингу стану їх реалізації. Насамперед це глибока готовність наявних в Україні інформаційних даних з різних електронних-реєстрів, аукціонів та електронних платформ, а саме: Prozorro, Prozorro.Sale, Порталу державної електронної системи у сфері будівництва, Єдиного порталу державних послуг Дія та ін. Вони є запорукою забезпечення високих стандартів якості, транспарентності, обліку, підзвітності та ефективності управління усіма стадіями відбудовних інвестиційних проєктів у нашій державі – від надходження донорського фінансування від міжнародних партнерів до їх розподілу і кінцевого використання.

5. Обґрунтування стратегічних пріоритетів стимулювання розвитку цифровізації на засадах адаптації зарубіжного досвіду в публічне управління є важливою складовою у запобіганні та протидії корупції в умовах повоєнного відновлення України. Основний акцент зроблено на досвіді цифрової трансформації в таких країнах як Південна Корея, Сінгапур, Фінляндія, Естонія, а також на європейських і світових ініціативах, що демонструють ефективність цифрових технологій у зниженні корупційних ризиків. Досвід Південної Кореї свідчить про успіх систем електронного врядування, як-от платформа «OPEN», що підвищує прозорість адміністративних процесів.

У Сінгапурі акцент зроблено на поєднанні цифровізації та правового регулювання, що включає презумпцію корумпованості, прозорість звітності й оптимізацію оплати праці державних службовців. У Фінляндії розвиток цифрових платформ залучає громадян до управління публічними справами, підвищуючи підзвітність влади. Естонія, як лідер у створенні електронного уряду, зуміла мінімізувати корупцію через автоматизацію процесів, використання єдиної бази даних і впровадження цифрових послуг.

Досвід європейських країн і міжнародних ініціатив демонструє інтеграцію цифрових стратегій у широкий спектр економічної діяльності. Програми, такі як Industrie 4.0, Digital Europe та EU4Digital, сприяють модернізації економік через впровадження інноваційних технологій, розвиток інфраструктури та інтеграцію цифрових рішень у системи урядування.

Окремої уваги заслуговує долучення нашої держави до впроваджуваної у Євросоюзі у період 2021-2027 рр. політичної ініціативи – Плану дій цифрової освіти. Дана ініціатива спрямована на досягнення двох стратегічних цілей: з *одного боку*, підтримка розбудови у ЄС високоефективної і диверсифікованої екосистеми цифрової освіти; а з *другого* – неухильне підвищення рівня цифрових навичок, грамотності і компетентностей громадян держав-членів даного інтеграційного блоку з метою динамізації процесів цифрової трансформації європейської економіки та нівелювання нерівності на міждержавному і внутрішньодержавному рівнях.

Аналіз міжнародного досвіду свідчить про ефективність впровадження цифрових технологій для зниження корупційних ризиків у різних сферах суспільного життя, адже цифрова трансформація суспільства є потужним інструментом у подоланні корупції, оскільки сприяє підвищенню прозорості, підзвітності та доступності державних послуг.

6. Визначені пріоритетні напрямки розвитку цифрової трансформації (на прикладі економіки України) у повоєнний період у

контексті її інтеграції у європейський цифровий простір, які стали основою для низки рекомендацій для покращення сфери цифрової економіки, збільшення ефективності використання цифрових технологій з метою протидії корупції та забезпечення економічної безпеки України:

1. Розширити функціонал платформи «Дія». Це надасть нові можливості для оптимізації роботи малоефективних державних ланок.

2. Збільшити темпи цифровізації бізнесу. Це зможе підвищити ефективність людського капіталу, з'явиться додатковий вплив на прибутковість, інвестиційну привабливість, конкурентоспроможність підприємства, продуктивність праці, ступінь обґрунтованості й об'єктивності прийняття рішень на підприємстві, можливості розвитку персоналу тощо.

3. Підвищити рівень цифрової грамотності суспільства шляхом впровадження навчання у школах, ліцеях, вищих навчальних закладах та на безкоштовних курсах для осіб похилого віку та вразливих верств населення. Важливо надавати державну безкоштовну підтримку щодо навчання технічних аспектів комунікації в цифровому суспільстві протягом усього життя. Це не лише надасть знань з основ комп'ютерної грамотності, а й підвищить рівень кібербезпеки.

4. Внести зміни до реєстру професій та розробити програми впровадження цифрових спеціальностей у відповідні навчальні плани вищих навчальних закладів

5. Створити національну систему цифрової статистики та налагодити національні моделі розрахунку показників цифрової економіки тощо. За основу можна взяти методику розрахунку цифрового індексу Digital Economy and Society Index (DESI).

6. Зменшити цифрову нерівність у суспільстві щодо доступу до соціальних, економічних, освітніх, культурних та інших можливостей шляхом збільшення кількості безкоштовних точок доступу до Wi-Fi у сільських та міських районах.

7. Створити ефективну судову систему, яка накладатиме адекватні покарання на порушників за корупційні дії

8. Регулярно проводити освітні кампанії з інформування громадян про негативні наслідки корупції для суспільства, економіки та розвитку країни.

9. Включити питання корупції у навчальні програми. Це може допомогти молодому поколінню зрозуміти шкоду, яку вона завдає суспільству.

10. Розробити кодекс поведінки державних службовців як складової трудового договору та створити внутрішній орган для виявлення корупційних діянь посадових осіб та притягнення їх до відповідальності.

11. Розробити план врегулювання кризових ситуацій на випадок масштабних кіберінцидентів.

12. Регулярно проводити навчання з управління кіберкризою на національному рівні.

13. Регулярно проводити навчання з кібероперацій або з компонентом кібероперацій для ЗСУ.

14. Створити підрозділ ЗСУ (кіберкомандування тощо), який спеціалізується на плануванні та проведенні кібероперацій.

15. Створити компетентний орган у сфері кібербезпеки, який має повноваження здійснювати нагляд за державними та приватними постачальниками цифрових послуг щодо виконання вимог кібербезпеки.

16. Регулярно співпрацювати з міжнародними організаціями з кібербезпеки з метою удосконалення методів управління ризиками, забезпечення конфіденційності, підвищення загального рівня кібербезпеки в країні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови: уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. VIII, 1728 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0000989>.
2. Верховна Рада України (2018). Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядж. Каб. Міністрів України від 17.01.2018 р. № 67-р: станом на 17 верес. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-p#Text>
3. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 6 лист. 1991 р. № 1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>.
4. Дудоров О. Корупція. Варіації на тему хабарництва. Віче. 1994. № 8. С. 5-9.
5. Евтушевський В.К. Правове регулювання приватного підприємництва. Право України. 2001. № 5. С. 36-39.
6. ЄС запустив масштабну програму боротьби з корупцією в Україні. День Київ.ua. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/news/010617-yes-zapustyv-masshtabnu-programu-borotby-z-korupciyeu-v-ukrayini>.
7. ЄС розпочинає проєкт з підтримки цифрової трансформації України із бюджетом у 17,4 млн євро. EU4DigitalUA, 20.02.2023 р. URL: <https://eu4digitalua.eu/news/yes-rozpochnaye-proyekt-z-pidtrymky-cyvrovoyi-transformacziyi-ukrayiny-iz-byudzhetom-u-174-mln-yevro/>
8. Задирака Н. Світовий досвід запобігання та протидії корупції: до питання про інтеграцію законодавства України до права Європейського Союзу. Віче. 2014. № 10. С. 27-29. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2014_10_12.

9. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» від 14.12.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1946-20#Text>
10. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України за рік від початку повномасштабного вторгнення. KSE Institute, Офіс Президента України, Міністерство економіки України, Міністерство розвитку громад та територій України, Міністерство інфраструктури України, Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/03/UKR_Feb23_FINAL_Damages-Report.pdf
11. Керницька М., Розлуцький Н. Стан та перспективи у антикорупційній діяльності на міжнародному рівні. Вісник Львівського Університету. 2010. Вип. 44. С. 392-395.
12. Кожушко О. М. Приватизація і її реалії. Голос України. 1997. № 186. С. 2-3.
13. Кознова О. Україна починає будувати систему захисту критичної інфраструктури відповідно до вимог європейського законодавства. Ліга Закон, 25 квітня 2023 р. URL: https://biz.ligazakon.net/news/219095_ukrana-pochina-buduvati-sistemu-zakhistu-kritichno-nfrastrukturi-vidpovdno-do-vimog-vropeyskogo-zakonodavstva
14. Комісарчук Ю. А., Франчук В. І. Корупція: теоретико-методологічні засади дослідження. Львів, 2011. 220 с.
15. Комісарчук Ю. А., Франчук В. І. Корупція: теоретико-методологічні засади дослідження. Львів, 2011. 220 с.

- 16.Констенко О. Б., Кухарук А. В. Імплементация європейських стандартів запобігання та боротьби з корупцією в національне законодавство: навч.-метод. матеріали / за ред. Т. А. Саченко. Київ : НАДУ, 2013. 60 с.
- 17.Концепція реформування системи запобігання корупції в Україні. Відомості Міністерства юстиції України. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_47773.
- 18.Корчак Н.М., Пархоменко-Куцевіл О.І. Добросесність державного службовця: етичний та юридичний виміри. Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право». Київ: НАУ, 2021, Вип. 2 (59). С. 78-84. URL: <https://jrnل.nau.edu.ua/index.php/UV/article/view/15598>.
- 19.Корявець М. Секторальне партнерство – цифрова галузь. Українська призма, 22.03.2021 р. URL: <http://prismua.org/eap-digitalization/>
- 20.Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією від 27 січ. 1999 р. № ETS173. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101#Text.
- 21.Кримінальний Кодекс України: Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
- 22.Кримінально-процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
- 23.Кулинич, М. Б. (2019). Тенденції становлення цифрової економіки в глобальному економічному просторі. *Modern economics*, 16(1), 57-63. [https://doi.org/10.31521/modecon.v16\(2019\)-08](https://doi.org/10.31521/modecon.v16(2019)-08)
- 24.Куц В., Триньова Я. Поняття корупційних злочинів та їх види. Вісник Національної академії прокуратури України: проблеми сьогодення, теорія, практика, життя академії. № 4, 2012. С. 32–36.
- 25.Кушніренко О. М., Кушніренко Є. В. Досягнення цифрової автономії України як стратегічний вектор інтеграції з ЄС. Науковий вісник

- Міжнародної асоціації науковців. 2023. Том 2. №1. URL: <https://man.org.ua/nv/index.php/about/article/view/36>
26. Лекційні матеріали до тренінгового навчального курсу для працівників державних органів та посадових осіб місцевого самоврядування «Правові засади та практичні аспекти запобігання корупції». URL: <https://www.spfu.gov.ua/userfiles/files/Лекційні%20матеріали%20до%20тренінгового%20курсу%20для%20працівників%20органів%20влади.pdf>.
27. Литвиненко В.І. Зарубіжний досвід організації та діяльності суб'єктів протидії корупції та можливості його використання в Україні. Публічне право. 2015. № 4. С. 175-181. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2015_4_25.
28. Луценко О. Є. Суб'єкти, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції». Право та інновації. 2017. № 2. С. 63–68. URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2017/06/Lutsenko18.pdf>.
29. Мазур І. Корупція як інститут тіньової економіки. *Економіка і право*. 2005. № 8. С. 34–38.
30. Мельник М. І. Корупція – корозія влади (соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи протидії). К.: Юридична думка, 2004. 400 с.
31. Мордас І.В. Забезпечення економічної безпеки України в контексті глобалізаційних процесів. *Економіка. Менеджмент. Бізнес. Збірник наукових праць* / [Гол. ред. О. Є. Гудзь]. К.: ДУТ, 2020. Випуск № 1 (31). – С. 44-48.
32. Метельова Т. Європа на обрії: стан і перспективи співробітництва Україна – ЄС. Віче. № 16, 2009. С. 2–4.
33. Методологія оцінки незалежності національних органів, що здійснюють регулювання електронних комунікацій для країн Східного партнерства, 18 червня 2020 р. URL: <https://eufordigital.eu/uk/library/methodology-on-national-electronic-communications-regulatory-authorities-independence-assessment-for-eastern-partnership-countries/>

34. На засіданні Комітету Верховної ради обговорили план дій на 2023 рік щодо інтеграції України до Європейського Союзу у сферах освіти і науки. Міністерство освіти і науки України, 04 травня 2023 р. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/na-zasidanni-komitetu-verhovnoyi-radi-obgovorili-plan-dij-na-2023-rik-shodo-integraciyi-ukrayini-do-yevropejskogo-soyuzu-u-sferah-osviti-i-nauki>
35. Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021 – 2026 роки/ Затверджена Указом Президента України від 27 вересня 2021 року № 487/2021/<https://www.president.gov.ua/documents/4872021-40193>)
36. Невмережицький Е. В. Корупція в Україні: причини, наслідки, механізми протидії: монографія. Акад. прокуратури України. Київ: КНТ, 2008. 368 с.
37. Огляд заходів щодо цифрової трансформації та відновлення економічного розвитку України в умовах війни. Національний інститут стратегічних досліджень, Жовтень 2022 р. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-zakhodiv-shchodo-tsyfrovoyi-transformatsiyi-ta-vidnovlennya>
38. Основні положення Закону України від 14.12.2021 № 1946-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні». Державна податкова служба України, 28 грудня 2021 р. URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/546097.html>
39. Паньшин, Б. (2019). Цифрова економіка: поняття та напрямки розвитку. Наука та інновації, 193(3), 48-55.
40. Пашкевич Л. А. Неефективність функціонування нормативно-правового механізму запобігання та протидії корупції в Україні. Інституціоналізація публічного управління в Україні: стан проблем та перспективи розвитку:

монографія / [С.К. Хаджирадева, В.О. Гусєв, А.П. Рачинський та ін.]; за заг. ред. С.К. Хаджирадевої. Київ: НАДУ, 2018. 248 с.

41. Пашкевич Л.А. Організаційно-правові засади запобігання та протидії корупції в країнах ЄС: досвід для України. Економіка та держава: науково-практичний журнал. Серія «Державне управління», випуск № 2 (10), 2019. С. 55-61.
42. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12 листоп. 2015 р. № 794-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text>.
43. Про державну службу: Закон України від 10 груд. 2015 р. № 889-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.
44. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.
45. Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки: Закон України від 20 черв. 2022 р. № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>.
46. Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів: Закон України від 10 листоп. 2015 р. № 772-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772-19#Text>.
47. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>.
48. Про національну поліцію: Закон України від 02 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19/page>.
49. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лют. 1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>.

50. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30 черв. 1993 р. № 3341-XII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/main/3341-12>.
51. Про очищення влади: Закон України від 16 верес. 2014 р. № 1682-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1682-18#Text>.
52. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>.
53. Про публічні закупівлі: Закон України від 25 груд. 2015 р. № 922-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>.
54. Про Службу безпеки України: Закон України від 25 берез. 1992 р. № 2229-XII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/main/2229-12>.
55. Про судоустрій та статус суддів: Закон України від 15 груд. 1992 р. № 2862-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2862-12>.
56. Прямі збитки, нанесені інфраструктурі України в ході війни, складають майже \$63 млрд. Загальні втрати економіки \$543-600 млрд. Kyiv School of Economics. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zbitki-naneseni-infrastrukturi-ukrayini-v-hodi-viyni-skladayut-mayzhe-63-mlrd/> (дата звернення 20.07.2023 р.)
57. Руденко, М. (2021). Цифровізація: категоріальні особливості та специфіка трактування. Економічний форум, 1(4), 3-13. <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2021-4-1>
58. Скорик О.О., Рябоконт Н.П. Цифрова трансформація моделі публічного управління: зарубіжний досвід та вітчизняні реалії/ Електронне "Державне управління: удосконалення та розвиток". N7.2020р.с.3-17. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/7_2020/52.pdf
59. Стратегію реформування державного управління України на 2022-2025 роки, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 р. № 831-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2021-%D1%80#Text>

60. Терещук О. В. Адміністративна відповідальність за корупційні правопорушення. Одеса, 2000. 177 с.
61. Тіньков А. Л. Особливості протидії політичній корупції в країнах ЄС. URL: www.academy.gov.ua.
62. Туль, С. І. (2019). Трансформація світового ринку праці в умовах діджиталізації. Abstract of Candidate Dissertation for Economic Sciences, Вінниця, 20.
63. Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи. 2022. №1-2 (187-188). Український Центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. 2022. URL: https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188_2022_ukr_full.pdf
64. Федоров, М. (2021). Цифровізація – це поступове перетворення усіх державних послуг на зручні онлайн-сервіси. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mihajlo-fedorov-cifrovizaciya-ce-postupove-peretvorennya-usih-derzhavnih-poslug-na-zruchni-onlajn-servisi>
65. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією: ратифіковано Законом України від 16 берез. 2005 р. № 2476-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_102#Text.
66. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18 березня 2004 року № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.
67. Цифровізація для відновлення України. OECD Policy Responses: Ukraine Tackling the Policy Challenges. OECD, 01 липня 2022 р. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/7ab01ffd-uk.pdf?expires=1689869351&id=id&accname=guest&checksum=08438997BEA75C780DBA88373A76C74D>
68. Юридичний словник. К.: Ред. Енциклопедії, 1984. 850 с.

69. Brennan, J. S., & Kreiss, D. (2016). The international encyclopedia of communication theory and philosophy. The international encyclopedia of communication theory and philosophy, 1-11.
70. Canadian project SURGe to provide expert support to Ministry of Restoration of Ukraine. Interfax Ukraine, 27.03.2023. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/900202-amp.html> (дата звернення 25.07.2023р.).
71. Connecting Europe Facility 2021-2027 adopted. European Commission, 20 July 2021. URL: https://cinea.ec.europa.eu/news-events/news/connecting-europe-facility-2021-2027-adopted-2021-07-20_en
72. Connecting Europe Facility. About the programme. European Commission. URL: https://commission.europa.eu/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes/connecting-europe-facility_en
73. Curran, C., Garrett, D., & Puthiyamadam, T. (2017). A decade of digital Keeping pace with transformation. 2017 global digital IQ® survey: 10th anniversary edition. URL: <https://www.pwc.com/sk/en/publikacie/assets/2017/pwc-digitaliq-report.pdf>
74. Соснін О. Цифровізація як нова реальність країни. Юридичний вісник України. 2020. № 1. С. 45-54.
75. Стратегія сталого розвитку "Україна -2020": Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Tex>
76. Elding, C., & Morris, R. (2018). Digitalisation and its impact on the economy: insights from a survey of large companies. European Central Bank. URL: https://www.ecb.europa.eu/pub/economicbulletin/focus/2018/html/ecb.ebbox201807_04.en.html
77. Encyclopedia of Information Science and Technology, Fourth Edition (10 Volumes). IGI Global, June. 2017. 8104 p.

78. Estimated cost of cybercrime worldwide 2017-2028 (in trillion U.S. dollars). Statista. The Statistic Portal. URL: <https://www.statista.com/forecasts/1280009/cost-cybercrime-worldwide>
79. Gates, B. (2009). Business @ the speed of thought. New York: Grand Central Publishing, 392. <https://doi.org/10.1111/1467-8616.00097>
80. Gray, J., & Rumpe, B. (2015). Models for digitalization. Software & systems modeling, 14(4), 1319-1320. <https://doi.org/10.1007/s10270-015-0494-9>
81. Gupta, M. (). What is digitization, digitalization, and digital transformation?. ARC Advisory Group. URL: <https://www.arcweb.com/blog/what-digitization-digitalization-digital-transformation>
82. J.X. Hayitov, Digital economy as a factor to reduce corruption: JMEA Journal of Modern Educational Achievements 2023, Volume 8, 99.
83. Katz, R. (2015). The transformative economic impact of digital technology. The united nations commission on science and technology for development, м. Женева. URL: https://unctad.org/system/files/non-official-document/ecn162015p09_Katz_en.pdf
84. Leonard Eben Ezer Simanjuntak (2022) Digitalization of Law Enforcement and Public Services Systems to Prevent Corruption Legal Readiness to Face Digital Transformation, p. 52
85. Mehdi Khosrow-Pour, D. B. A. (2017). Encyclopedia of information science and technology, fourth edition, Vol. 10. IGI Global, 8357
86. Muro, M. (2017). Digitalization and the american workforce, 60. URL: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2017/11/mpp_2017nov15_digitalization_full_report.pdf
87. Negroponte, N. (1996). Being digital. New York: Vintage Books, 255 c. URL: <https://pdfgoes.com/download/1017002-Being%20Digital%20By%20Nicholas%20Negroponte.pdf>
88. OECD. (2019). Vectors of digital transformation. ECD digital economy papers. 2019. No. 273, 1-38. <https://doi.org/10.1787/5ade2bba-en>

89. Report on The 5-th Science and Technology Basic Plan (December 18, 2015). Council for Science, Technology and Innovation. Cabinet Office, Government of Japan. URL: https://www8.cao.go.jp/cstp/kihonkeikaku/5basicplan_en
90. Smart Japan ICT Strategy. Ministry of Internal Affairs and Communications. URL: http://www.soumu.go.jp/main_content/000301884.pdf
91. Tapscott, D. (1996). The digital economy: promise and peril in the age of networked intelligence. New York: McGraw-Hill, 342. URL: [https://dontapscott.com/books/the\\$digital\\$economy](https://dontapscott.com/books/the$digital$economy)
92. Terrar, D. (2015). What is digital transformation?. Agile Elephant making sense of digital transformation. URL: <https://www.theagileelephant.com/what-is-digital-transformation/>
93. The e-CF Explorer. European e-Competence Framework. URL: <https://ecexplorer.itprofessionalism.org/>
94. The European Union and Ukraine: Stronger Together. Response to Russian Invasion in Ukraine. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2022-06/eap_factsheet_ukraine.pdf
95. Ukraine IT Report 2021. Ukraine IT Association. URL: <https://itukraine.org.ua/results-of-a-national-study-of-the-it-industry.html>
96. Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment. February 2022 – February 2023. The World Bank, the Government of Ukraine, the European Union, the United Nations. March 2023
97. Vasylytsiv, T. G., Mulska, O. P., Levytska, O. O., Lupak, R. L., Semak, B. B., and Shtets, T. F. (2022). Factors of the Development of Ukraine's Digital Economy: Identification and Evaluation. *Sci. in nov.*, 18(2), 44-58. <https://doi.org/10.15407/scine18.02.044>
98. What is the Digital Single Market About? European Commission. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/infographs/ict/bloc-4.html>
99. World Investment Report 2017: Investment and the Digital Economy. UNCTAD, 2017

100. Kibik, O., Taran-Lala, O., Saienko, V., Metil, T., Umanets, T., & Maksymchuk, I. (2022). Strategic vectors for enterprise development in the context of the digitalization of the economy. *Postmodern Openings*, 13(2), 384-395. <https://doi.org/10.18662/po/13.2/460>
101. Пугачевська К.Й., Пугачевська К.С. Цифровізація економіки як фактор підвищення конкурентоспроможності країни. Інфраструктура ринку. Світове господарство і міжнародні економічні відносини. Випуск 25, 2018 р.
102. Parida, V., Sjodin, D. and Reim, W. (2019). Reviewing literature on digitalization, business model innovation, and sustainable industry: Past achievements and future promises”, *Sustainability*, 11(2): 391. <https://doi.org/10.3390/su11020391>
103. Mondejar, M. E. Et all (2021) Digitalization to achieve sustainable development goals: Steps towards a Smart Green Planet Science of the Total Environment <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2021.148539>
104. Bondar-Podhurskaya, O., & Glebova, A. (2020) Information Security as a Digital Technologies Development Factor of Innovative Socially Oriented Economy In: Conference: 2nd International Scientific and Practical Conference on Digital Economy (ISCDE 2020) DOI: <https://doi.org/10.2991/aebmr.k.201205.051>
105. Maurseth, P. B. (2020). ICT, Growth and Happiness, in: D. Maiti, F. Castellacci, A. Melchior (Eds.), *Digitalisation and Development*, Springer, Singapore, pp. 31-86. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-981-13-9996-1_1
106. Kotova, O., Novikova, N., & Vorotilova, O. (2020). "Digitalization" is the Driver of Sustainable Development of the Economy of the Country at the Modern Stage. *Advances in Economics, Business and Management Research*, 156. 530-535. 2nd International Scientific and Practical Conference on Digital Economy (ISCDE 2020).

107. J.X.Hayitov, Digital economy as a factor to reduce corruption: JMEA Journal of Modern Educational Achievements 2023, Volume 8, 99.
108. Vasylytsiv, T. G., Mulska, O. P., Levytska, O. O., Lupak, R. L., Semak, B. B., and Shtets, T. F. (2022). Factors of the Development of Ukraine's Digital Economy: Identification and Evaluation. *Sci. in nov.*, 18(2), 44-58. <https://doi.org/10.15407/scine18.02.044>.
109. Leonard Eben Ezer Simanjuntak (2022) Digitalization of Law Enforcement and Public Services Systems to Prevent Corruption Legal Readiness to Face Digital Transformation, p. 52.
110. Khidirov Khoshim Ibodullaevich ir Tursunova Dildora Bahromovna, «Corruption: concept, genesis, evolution and survival trends», *International journal of discourse on innovation. Integration and education*, 01,05 (2020): 410, <http://summusjournals.uz/index.php/ijdiie/article/view/454/453>
111. Kristina Ambrazevičiūtė, Eglė Kavoliūnaitė-Ragauskienė ir Petras Ragauskas, *Korupcija privačiame sektoriuje: monografija*, (Vilnius: Lietuvos teisės institutas, 2020), <https://teise.org/wp-content/uploads/2021/03/Korupcijaprivaciame-sektoriuje.pdf>
112. Мельник С.І., Гобела В.В., Курляк М.Д. Прогнозування впливу корупції на економічну безпеку держави, *Економіка та суспільство*. Випуск 47, 2023. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-37>
113. Ghoffar, A., Muhammad R. W., Sharfina S. Implikasi dan Implementasi Putusan Mahkamah Konstitusi dalam Pemberantasan Tindak Pidana Korupsi di Indonesia Penelitian. Laporan Penelitian. Pusat Penelitian dan Pengkajian Perkara, dan Pengelolaan Perpustakaan Mahkamah Konstitusi Republik Indonesia, 2020.
114. Alina Mungiu-Pippidi ir Till Hartmann, „Corruption and Development: A Reappraisal“, *Oxford Research Encyclopedia of Economics and Finance*, (Oxford: Oxford University Press, 2019), 12.

115. Вознюк А.А. Психологічні теорії пояснення корупції, Теоретичні та методологічні проблеми юридичної психології. *Ūridična psihologią*. 2019. № 2 (25) doi: <https://doi.org/10.33270/03192502.7>
116. Nataliya H. Pihul , Yevhenii I. Pihul. Corruption as a threat to economic security of Ukraine. *Макроекономічні механізми. Механізм регулювання економіки*. 2022 DOI: <https://doi.org/10.32782/mer.2022.97-98.17>
117. Babenko Yuriy, Shapovalov Yulia. The importance of economic security in modern world. *Lucrări științifice ale Simpozionului Științific Internațional al Tinerilor Cercetători, Ediția a XX-a 8-9 aprilie 2022*. DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359047.06>
118. Xurramov Azamat Fayzullayevich. Economic security as a necessary condition for the sustainable development of the economic system. *International Journal of Economy and Innovation | Gospodarka i Innowacje*, 2023. <https://gospodarkainnowacje.pl>
119. Михайло Федоров. Цифровізація України: до, під час та після повномасштабної війни. *Українська правда*, 2022. <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/05/27/7348844/>
120. Міністерство цифрової трансформації України. 2023. <https://thedigital.gov.ua/news/kozhen-drugiy-ukrainets-yakiyotrimuvav-e-poslugi-vikoristovuvav-diyu-rezultati-sotsopituvannya>
121. Індекс сприйняття корупції – 2022. <https://cpi.ti-ukraine.org>
122. E-Government Development Index, 2022. <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Data/Compare-Countries>
123. National Cyber Security Index. Ukraine, 2022. <https://ncsi.ega.ee/country/ua/227/#detail>
124. Vaitsekhovska O. , Iakymchuk N., Shchokin Yu., Vorotina N., Korchak N. (2021) Combating corruption in the public sector: international legal standarts and their implementation in the legislation of Ukraine. *Studies of Applied Economics. Monograph. Vol. No 6, July 2021: Special Issue: Innovative*

- Development and Economic Growth in the CIS Countries. Pages 1-16. URL: <http://ojs.ual.es/ojs/index.php/eea/article/view/5302>
125. Teremetskyi V, Duliba Ye, Kroitor V, Korchak N, Makarenko O Corruption and Strengthening anti-corruption efforts in healthcare during the pandemic of Covid-19. *Medico-legal journal*. 2021 Mar;89 (1):25-28 (SCOPUS) URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33331228/>
126. Velykanova, M., Korchak, N. , Klepikova, O., Kibets-Pashutina, D., ShyroковаMurarash, O. (2022) Artificial Intelligence: Legal Status Determination. *Law, State and Telecommunications Review / Revista de Direito, Estado e Telecomunicacoesthis link is disabled*, 2022, 14(2), pp. 68–80. URL: <https://periodicos.unb.br/index.php/RDET/article/view/41802>
127. Duliba Y, Streltsov Y, Kharchenko V, Korchak N, Antonova O. (2024) Corruption in healthcare: a view from the pandemic. *Medico-Legal Journal*. 2024;92(1):43-45. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/36510470/>
128. Ganna Iefimova, Birute Praneviciene, Anastasiia Kozerivska (2024). Digitalisation as a factor against corruption and ensuring the economic security of the state. *Економіка та менеджмент*. №4. С. 159-171. DOI [https://doi.org/10.15589/znp2023.4\(493\).23](https://doi.org/10.15589/znp2023.4(493).23)

ДОДАТКИ

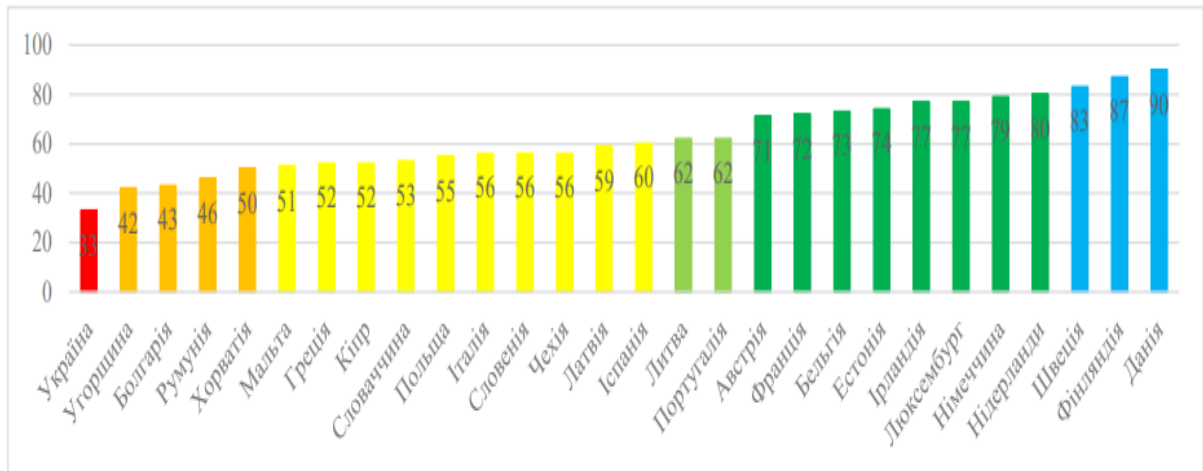
Додаток А

**Фінансові потреби України на відновлення та реконструкцію
цифрової і телекомунікаційної інфраструктури
станом на 24 лютого 2023 р., млн дол. США**

Категорія потреб	Види діяльності / інвестицій	Коротко-строковий період (2023-2026 рр.)	Середньо- і довгостроковий періоди (2027-2033 рр.)	Загальні потреби (2023-2033 рр.)
Потреби на реконструкцію	Телекомунікації	1469,8	...	1469,8
	Пошта	247,8	12,2	260,0
	Мовлення	72,2	...	72,2
<i>Усього</i>		<i>1789,8</i>	<i>12,2</i>	<i>1802,0</i>
Потреби на відновлення систем надання споживачам цифрових сервісів	Телекомунікації	320,4	480,6	801,0
	Пошта	926,5	959,9	1886,4
	Мовлення	10,9	16,6	27,5
<i>Усього</i>		<i>1257,8</i>	<i>1457,1</i>	<i>2714,9</i>
Усього		3046,7	1469,3	4516,9
<i>Загальні потреби на 2023 р., млн дол. США</i>				
Потреби на реконструкцію	Телекомунікації		215,9	
	Пошта		60,7	
	Мовлення		17,7	
<i>Усього</i>			<i>294,3</i>	
Потреби на відновлення систем надання споживачам цифрових сервісів	Телекомунікації		78,4	
	Пошта		226,9	
	Мовлення		2,7	
<i>Усього</i>			<i>308,0</i>	
Усього			602,3	

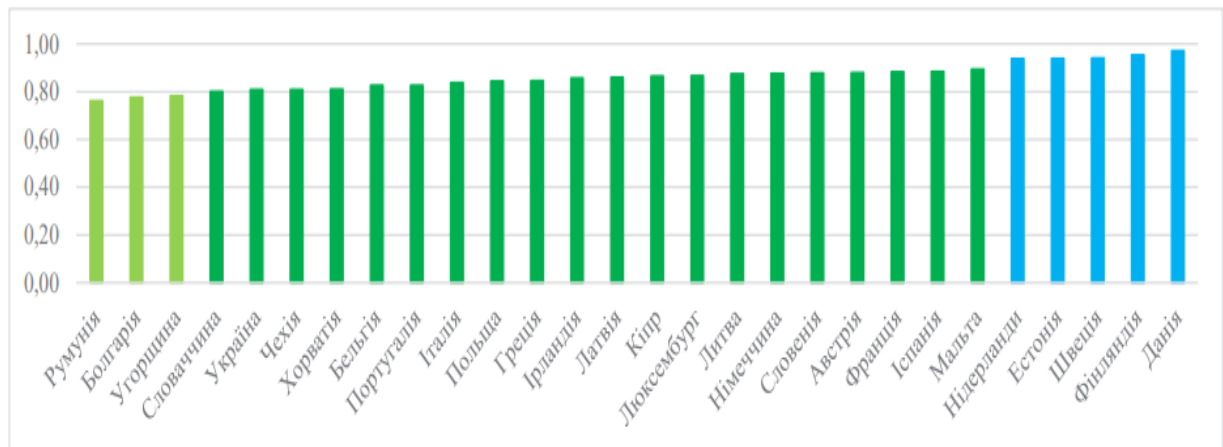
Джерело [96, с. 97].

Додаток Б-1

Індекс сприйняття корупції (CPI) України та країн ЄС у 2022 році (складено за джерелом [122])

Додаток Б-2

Індекс розвитку електронного уряду ООН (EGDI) України та країн ЄС у 2022 році (складено за джерелом [123])